

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών:

Κοινωνική Πολιτική

Ειδίκευση: Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές
Διακρίσεις και την Ιδιότητα του Πολίτη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

«Εξασφάλιση ποιότητας στη διαδικασία ασύλου»

«Quality assurance in the asylum procedure»

Φοιτήτρια:

Φλώρα Καρκούλια

ΑΜ: 3032202001413

Επιβλέπων: Φερόνας Ανδρέας,

Επίκουρος Καθηγητής Τ.Κ.Ε.Π. Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής:

Απόστολος Καψάλης, Καθηγητής Τ.Κ.Ε.Π. Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Εμμανουήλ Σπυριδάκης, Καθηγητής Τ.Κ.Ε.Π. Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Κόρινθος

Ιούνιος 2022

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Abstract	3
Κατάλογος Συντομογραφιών	4
Εισαγωγή	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	8
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ & ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	8
1.1 Διεθνές και εθνικό νομικό πλαίσιο	8
1.2 Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ).....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	14
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ	14
2.1 Πρόσβαση στο έδαφος	14
2.2 Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου	14
2.3 Γλώσσα της συνέντευξης και ζητήματα σε σχέση με τη διερμηνεία	14
2.4 Νομική Συνδρομή και Εκπροσώπηση	20
2.5 Εμπιστευτικότητα της διαδικασίας και στάσεις ανθρώπινου δυναμικού.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	22
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2020	22
3.1 Μεθοδολογία	22
3.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός των υπηρεσιών ασύλου	24
3.3 Μεταναστευτικές ροές και αριθμός των αιτήσεων	25
3.4 Διεκπεραίωση των αιτήσεων	31
Συμπεράσματα	41
Βιβλιογραφικές Αναφορές – Πηγές	44

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη, εκπονείται στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κοινωνική Πολιτική, Ειδίκευση: Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές Διακρίσεις και την Ιδιότητα του Πολίτη» του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Αφόρμηση της εργασίας καθίσταται η εργασιακή μου απασχόληση στο Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Νίκαιας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου κατά την τελευταία τριετία ως χειρίστρια αιτημάτων διεθνούς προστασίας και πλέον ως επικεφαλής της μονάδας. Η εργασία είναι αποτέλεσμα προσωπικών μου ανησυχιών αναφορικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στη διαδικασία του εθνικού συστήματος ασύλου, απέναντι στο απροσδόκητο, στη διαχείριση μια παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης κατά το έτος 2020. Η πανδημία COVID-19 φαίνεται ότι είχε βαθύ και σύνθετο αντίκτυπο τόσο στη λειτουργία των συστημάτων ασύλου και υποδοχής στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στον αριθμό των ανθρώπων που έφθασαν στην Ευρώπη προς αναζήτηση διεθνούς προστασίας. Πηγές για τη συγγραφή της εργασίας αποτέλεσαν οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες, οι φορείς για ειδικότερα ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και ασύλου καθώς και η επεξεργασία των στοιχείων που εισέφεραν. Φυσικά, ιδιαίτερο ρόλο για την καλύτερη κατανόηση του θέματος, αλλά και την ορθότερη αξιοποίηση των στοιχείων αποτέλεσε το γεγονός της προσωπικής επαγγελματικής επαφής με την Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου. Από την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων προκύπτει ότι η Ελλάδα, παρά τις μεγάλες δυσκολίες και προκλήσεις που κλήθηκε να αντιμετωπίσει, κατέβαλε αξιοσημείωτες προσπάθειες για τη διασφάλιση της αδιάλειπτης παροχής υπηρεσιών και την εξασφάλιση της ποιότητας αποδεικνύοντας τόσο την ανθεκτικότητα όσο και την ευελιξία του εθνικού συστήματος ασύλου.

Λέξεις κλειδιά: πρόσφυγες, Ελληνική πραγματικότητα, πανδημία, διασφάλιση ποιότητας

Abstract

The present study has been prepared in the context of the postgraduate thesis of the Postgraduate Program "Social Policy, Specialization: Policies for Immigration, Social Discrimination and Citizenship" of the Department of Social and Educational Policy of the University of Peloponnese. My current job position in the Independent Asylum Unit of Nikaia in the Ministry of Immigration and Asylum during the last three years as a case worker and Unit's coordinator of international protection applications has been the true inspiration of my thesis. This study has stemmed from my personal concerns on quality assurance in the national asylum system, especially while dealing with unexpected situations, in managing a global health crisis in 2020. The COVID-19 pandemic seems to have had a profound and complex impact on both asylum and reception systems in the Member States of the European Union and the number of people who have arrived in Europe in search of international protection. The involved services, the bodies for specific issues of immigration policy and asylum as well as the processing of the data have all been substantial sources to this study. The personal professional contact with the Hellenic Asylum Service has played an important part on better understanding the issue discussed, but also provided input towards the appropriate utilization of this data. The analysis of the empirical data shows that despite the great difficulties and challenges that Greece has been dealing with, it has made significant efforts to ensure the uninterrupted provision of services and quality assurance, proving both the resilience and the ability of the national asylum system.

Keywords: refugees, Greek reality, pandemic, quality assurance

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΑΚΑ	Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ+	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
ΕΛΙΑΜΕΠ	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΚΕΣΑ	Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
ΚΥΤ	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΑΑΥΠΑ	Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού
ΠΓΑ	Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου
ΤΔΕ	Τμήμα Διαδικασιών και Εκπαίδευσης
Υ.Α.	Ύπατη Αρμοστεία
ΥΠΥΤ	Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Χάρτης ΕΕ	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
AIDA	Asylum Information Database
EASO	European Asylum Support Office
EUAA	European Union Agency for Asylum
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
SOPs	Standard Operating Procedures

Ο πρόσφυγας είναι αυτός που μας δείχνει την προβληματική κατάσταση της κοινωνίας στην οποία ζούμε. Είναι ο καθρέπτης, μέσα από τον οποίο βλέπουμε την κοινωνία μας, την κοινωνία όπου οι δυνατοί καταδυναστεύουν τους αδύνατους. Οι ίδιοι οι πρόσφυγες, σπανίως αποκτούν μια φωνή μέσα σε αυτή τη διαχείριση της ταυτότητάς τους, αλλά αντιθέτως, αποτελούν ένα είδος άορατου κοινωνικού υποκειμένου, χωρίς καμία δύναμη πάνω στη μοίρα του.

(Malkki, 1995)

Εισαγωγή

Θέμα της ερευνητικής εργασίας είναι η «Εξασφάλιση ποιότητας στη διαδικασία ασύλου». Οι λόγοι που ώθησαν στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος και αποτέλεσαν το βασικό μου κίνητρο για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης πέρα από το προσωπικό επιστημονικό ενδιαφέρον, σχετίζονται και με την επαγγελματική μου ιδιότητα. Με την άσκηση των καθηκόντων μου από το 2019, στο νεοσυσταθέν Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Νίκαιας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, ως χειρίστρια υποθέσεων ασύλου, ακολουθώ το δομημένο πρωτόκολλο συνέντευξης που προτείνεται από τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο και υιοθετεί η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου, προκειμένου να διερευνήσω κατά πόσον ο αιτών ή αιτούσα υπάγεται σε προσφυγικό ή επικουρικό καθεστώς. Η χορήγηση της διεθνούς προστασίας (άσυλο) είναι μια διαδικασία ιδιαίτερος απαιτητική, τόσο για τους ίδιους τους αιτούντες όσο και για τους χειριστές των υποθέσεων.

Τα κεφάλαια που ακολουθούν περιορίζονται στα κύρια σημεία του θέματος, χωρίς να προχωρούν σε εξαντλητική ανάλυση. Ειδικότερα, η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας. Ανατρέχοντας στο νομικό και θεωρητικό πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου για το άσυλο, παρατίθενται οι βασικοί όροι, χωρίς βέβαια να είναι εφικτό στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης να παρουσιαστούν και να αναπτυχθούν επαρκώς όλα τα σχετικά κείμενα ή οι οδηγίες. Αρχικά, αποπειράται να προσεγγιστεί το βασικό ερευνητικό υποκείμενο, αυτό του πρόσφυγα και να εξεταστεί το διεθνές πλαίσιο, με έμφαση στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για τους πρόσφυγες. Ειδικότερα, το δικαίωμα στο άσυλο κατοχυρώνεται στο Άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το δικαίωμα στο άσυλο πέρα από ανθρωπιστικό είναι κατά βάση ζήτημα αρχής, υπό την έννοια ότι ικανοποιείται η ανάγκη προστασίας των ίδιων των αρχών μας με την παροχή διεθνούς προστασίας στον ξένο που διώκεται. Η ανάγκη για διεθνή προστασία γεννάται όταν ένα άτομο βρίσκεται εκτός της χώρας του και δεν είναι σε θέση να επιστρέψει στην πατρίδα του, επειδή θα βρισκόταν σε κίνδυνο εκεί και η χώρα του δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να το προστατεύσει. Ο λόγος εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής μπορεί να οφείλεται σε δίωξη εξαιτίας του βásiμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων (UNCHR, 2005), σε αναζήτηση ευνοϊκότερων συνθηκών διαβίωσης (κοινωνικές ανισότητες), σε προσπάθεια διαφυγής από τη φτώχεια (οικονομικοί λόγοι) ή αναγκαστικής διαφυγής λόγω περιβαλλοντικών καταστροφών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια του ασύλου έχει καθοριστική σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς είναι σύμφυτη με την ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης και τις θεμελιώδεις αρχές της Ένωσης.

Εξάλλου, η Ευρώπη αποτελεί παραδοσιακά προορισμό για τους πρόσφυγες, ως προνομιακός χώρος δημοκρατίας, ασφάλειας και ειρήνης. Για αυτό ο τομέας του ασύλου απασχόλησε από αρκετά νωρίς την Ένωση και πλέον αποτελεί ειδική πολιτική που εντάσσεται στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (Δον. Παπαγιάννης, 2001). Με τη δημιουργία και την εγκαθίδρυση ενός ενιαίου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν απαραίτητο να θεσπιστεί ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου. Δεδομένου ότι ο χώρος είναι ενιαίος, κάθε αιτών μπορεί να υποβάλει μόνο μία αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, ενώ σε κάθε περίπτωση αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης είναι κατ'

αρχήν μόνο ένα κράτος μέλος, το οποίο προσδιορίζεται βάσει των κριτηρίων του Κανονισμού Δουβλίνου. Στην ερευνητική εργασία παρουσιάζεται το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) καθώς και η προτεινόμενη τροποποίησή του. Το ΚΕΣΑ στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στον αμοιβαίο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διέπεται από την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, περιλαμβάνει κανόνες για την εναρμόνιση των διαδικασιών ασύλου και των συνθηκών υποδοχής στα κράτη μέλη. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι γίνεται ιδιαίτερη μνεία και στο νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το οποίο δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020 σηματοδοτεί ένα νέο ξεκίνημα στη συζήτηση για την αποτελεσματική και ανθρώπινη διαχείριση ζητημάτων μετανάστευσης και ασύλου στην Ευρώπη.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται και αναλύονται ενδελεχώς οι διαδικασίες και οι βασικές πτυχές του συστήματος ασύλου. Γίνεται εκτενής αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει το εθνικό σύστημα ασύλου, μέσω της ιχνηλάτησης των διαδικασιών του. Σκοπός είναι η ανάδειξη της εφαρμογής των διαδικασιών, από την καταγραφή και εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας μέσω της διενέργειας προσωπικής συνέντευξης, την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας καθώς και νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης.

Περαιτέρω, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επισκόπηση της κατάστασης ασύλου κατά το έτος αναφοράς 2020 αλλά και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, προκειμένου να απαντηθεί το βασικό ερευνητικό ερώτημα της μελέτης είναι αν επιτεύχθηκε η διασφάλιση της ποιότητας στη διαδικασία ασύλου κατά το έτος 2020, λαμβάνοντας ως μελέτη περίπτωση την Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου. Αναφορικά τώρα με τον όρο *«διασφάλιση ποιότητας νοείται η συστηματική, δομημένη και συνεχής προσήλωση στην ποιότητα. Πρόκειται για το σύνολο των διεργασιών και διαδικασιών που, με συστηματικό και δομημένο τρόπο, αποσκοπούν στη διατήρηση και συνεχή βελτίωση αυτής της ποιότητας, προάγοντας, παράλληλα, την πεποίθηση ότι υφίσταται η δυνατότητα για ποιοτική κάλυψη όλων των απαιτήσεων και των προσδοκιών των ενδιαφερομένων μερών»*. (Μπουραντάς Δ., 2002).

Για τη σύνταξη των πορισμάτων χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός εργαλείων ποσοτικής έρευνας, όπως: η έρευνα δευτερογενών στοιχείων (στατιστικά στοιχεία Υπηρεσιών, νομοθετικά κείμενα, διεθνείς συμβάσεις, κείμενα της ΕΕ+, εκθέσεις εμπειρογνομόνων κ.ά.), η ακρόαση προσώπων και φορέων για ειδικότερα ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και ασύλου καθώς και η επεξεργασία των εν λόγω στοιχείων που εισέφεραν. Ειδικότερα, αποτιμήθηκαν στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου τα οποία έχουν συλλεχθεί από επίσημους φορείς των Ελληνικών Αρχών, από τις Διευθύνσεις του Υπουργείου και από οργανισμούς με τους οποίους αναλαμβάνει από κοινού δράσεις. Λήφθησαν υπόψιν κυρίως στατιστικές αναφορές και εκθέσεις, σε τριμηνιαία, εξαμηνιαία και ετήσια βάση, του Υπουργείου. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα από την εν λόγω ερευνητική προσπάθεια. Η λειτουργία της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου αποτιμάται συνολικά θετικά κατά το έτος 2020, παρά τις μεγάλες δυσκολίες και προκλήσεις που κλήθηκε να αντιμετωπίσει λόγω της πανδημίας Covid-19. Στο τέλος της διπλωματικής εργασίας παρατίθεται η ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε. Αξιοσημείωτο είναι πως σε ελάχιστο χρονικό διάστημα πριν την

τελική παράδοση της παρούσας μελέτης δημοσιεύθηκε ο νέος Ν.4939/2022 αναφορικά με την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών και αναμένουμε αν και με ποιους τρόπους θα προκύψουν αξιοσημείωτες βελτιώσεις ή μεταβολές εν σχέση προς τη διασφάλιση της ποιότητας στη διαδικασία ασύλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ & ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Διεθνές και εθνικό νομικό πλαίσιο

Ανατρέχοντας στο νομικό και θεωρητικό πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου για το άσυλο, θα παραθέσουμε τους βασικούς όρους, χωρίς βέβαια να είναι εφικτό στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας να παρουσιάσουμε και να αναπτύξουμε επαρκώς όλα τα σχετικά κείμενα ή τις οδηγίες. Πριν διατυπωθεί ο βασικός ερευνητικός στόχος της εργασίας, καθίσταται αναγκαίο να θεμελιωθεί αρχικά η θεωρητική προσέγγιση του βασικού ερευνητικού υποκειμένου, αυτό του πρόσφυγα. Η αρχική διατύπωση και ο ορισμός της εννοιολογικής κατηγορίας του πρόσφυγα, μέσα από την ιστορική εξέλιξη του διεθνούς συστήματος και του παγκόσμιου κοινωνικού γίνεσθαι, ανήκει στην Ύπατη Αρμοστεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και είναι η εξής. Σύμφωνα με την Συνθήκη της Γενεύης του 1951, περί προσφύγων και το συμπληρωματικό Πρωτόκολλο του 1967 (α1, παρ. Α, εδ.2), πρόσφυγας είναι «κάθε πρόσωπο το οποίο συνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων βρίσκεται εκτός της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας αυτής, ή εάν μη έχοντας υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενων συνέπεια τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει εις ταύτην» (Σύμβαση 1951).

Η Σύμβαση του 1951 βασίζεται στο άρθρο 14 παρ.1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (UNHR, 1948) «Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες». Αρχικά, δημιουργήθηκε για τους Ευρωπαίους πρόσφυγες, εκτοπισμένους του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (UNHR, 1948). Ως προς την νομική ισχύ της Συνθήκης του 1951, αυτή θεωρείται ως διεθνής σύμβαση που δεσμεύει με νομική ισχύ τα κράτη που την έχουν κυρώσει, καθώς επίσης, βάσει της επικύρωσης του Καταστατικού της Ύπατης

Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες ως θεσμικό όργανο του ΟΗΕ, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης και σε όλα τα κράτη - μέλη του Οργανισμού. Σύμφωνα με το καταστατικό του 1950, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) διαδραματίζει εποπτικό ρόλο στην εφαρμογή της Συνθήκης για τους Πρόσφυγες. Ο εν λόγω εποπτικός της ρόλος αντικατοπτρίζεται ήδη στο προοίμιο και στο άρθρο 35 της Συνθήκης του 1951 για τους πρόσφυγες καθώς και στο άρθρο II του Πρωτοκόλλου της του 1967. Κατά την άσκηση του εποπτικού της ρόλου, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες δημοσίευσε ένα Εγχειρίδιο και κατευθυντήριες γραμμές για τις διαδικασίες και τα κριτήρια για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με τη Συνθήκη του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Κατευθυντήριες γραμμές αλλά και οι απόψεις της Υ.Α. για την υιοθέτηση των διεθνών διατάξεων σε εθνικό επίπεδο έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, αφού κάθε κράτος προκειμένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του βάσει των νομικών κειμένων θα πρέπει να αξιολογήσει και να καθορίσει, ποιος είναι πρόσφυγας, δηλαδή εάν ο αιτών διεθνή προστασία εμπίπτει στα κριτήρια του ορισμού της Σύμβασης (Smrkolj, M. 2010). Η Σύμβαση του 1951 περί του Καθεστώτος των Προσφύγων αποτελεί λοιπόν το κατεξοχήν κείμενο αναφοράς το οποίο σχετίζεται με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αναγνωρισμένων προσφύγων (άρθρα 3 έως 34), την οποία έχει κυρώσει η Ελλάδα με το Ν.Δ. 3989 της 19/26 Σεπτεμβρίου 1959, (ΦΕΚ Α', 201) και υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος. Σε επίπεδο ΕΕ, η Οδηγία 2011/95/ΕΕ για την Αναγνώριση εξειδικεύει και συμπληρώνει τις διατάξεις της Σύμβασης του 1951 τονίζοντας σαφώς ότι οι διατάξεις της Οδηγίας δεν θίγουν τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης, η οποία (μαζί με το σχετικό Πρωτόκολλο του 1967) αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων. Στην ελληνική έννομη τάξη, η Οδηγία για την Αναγνώριση μεταφέρθηκε για πρώτη φορά με το Π.Δ. 141/2013 (ΦΕΚ 226/Α/21.10.2013) και εν συνέχεια με τον κωδικοποιητικό Ν. 4636/2019 περί Διεθνούς Προστασίας. Ο Ν. 4636/2019 ο οποίος ψηφίστηκε από τη Βουλή τον Οκτώβριο του 2019 φιλοδοξούσε να κωδικοποιήσει επιμέρους εθνικές ρυθμίσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, τις διαδικασίες ασύλου, τις συνθήκες υποδοχής αιτούντων διεθνούς προστασίας και τη δικαστική προστασία αυτών. Σύντομα όμως, το εν λόγω νομοθετικό πλαίσιο τροποποιήθηκε με τον Ν. 4686/2020, καθώς σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, οι διατάξεις του Ν. 4636/2019 έρχονταν περαιτέρω βελτίωσης χάριν της επιτάχυνσης της διαδικασίας απονομής διεθνούς προστασίας. Συγκεκριμένα, τέσσερις μόλις μήνες μετά την έναρξη ισχύος του νέου νόμου Ν.4636/2019 την 1^η Ιανουαρίου 2020, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου υπέβαλε την 10^η Απριλίου του 2020 νομοσχέδιο με τίτλο «Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας», υποβλήθηκε δηλαδή σε δημόσια διαβούλευση εν μέσω κρίσης δημόσιας υγείας. Ο νόμος 4686/2020 περί Βελτίωσης της Μεταναστευτικής Διαδικασίας, τροποποίησης διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις επέφερε μια σειρά αλλαγών, εκσυγχρονίζοντας τη Διοίκηση και βελτιώνοντας την παροχή υπηρεσιών στους αιτούντες άσυλο κυρίως, μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών.

Εκτός από τη Συνθήκη για τους Πρόσφυγες, το εθνικό δίκαιο κάθε κράτους οφείλει να συμμορφώνεται με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και να εφαρμόζεται σύμφωνα με τις λοιπές διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ. Δύο από τα σημαντικότερα άρθρα του Χάρτη καθίστανται το άρθρο 18 και το άρθρο 19. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ εγγυάται το δικαίωμα ασύλου (άρθρο 18) «τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Στο άρθρο 19 κατοχυρώνεται η αρχή της μη επαναπροώθησης «1. Απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις 2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.» Η διασφάλιση της αρχής της μη επαναπροώθησης (non refoulement) συνεπάγεται την υποχρέωση να χορηγείται στα άτομα που αναζητούν διεθνή προστασία πρόσβαση στην επικράτεια καθώς και σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες ασύλου για τον καθορισμό του κατά πόσον ο αιτών/ η αιτούσα δικαιούται να απολαύει διεθνή προστασία. Το κεκτημένο της ΕΕ+ για το άσυλο παρέχει δύο μορφές διεθνούς προστασίας: το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας. Βάσει της αρχής του ενιαίου καθεστώτος για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία, οι δικαιούχοι καθεστώτος επικουρικής προστασίας πρέπει να απολαύουν των ίδιων δικαιωμάτων και ευεργετημάτων που απολαύουν οι πρόσφυγες υπό τις ίδιες προϋποθέσεις χορήγησης και στις δύο περιπτώσεις. Επιπλέον, η χώρα μπορεί να χορηγεί και άλλες μορφές προστασίας, όπως για ανθρωπιστικούς λόγους.

Από τα αρχαία κιάλας χρόνια εντοπίζεται ο θεσμός της προστασίας στο ξένο που διώκεται. Αναλύοντας μάλιστα και ετυμολογικά στα αρχαία ελληνικά, «άσυλος" (που προέρχεται από το α- στερητικό και το ρήμα συλάω που σημαίνει αρπάζω) σήμαινε τον ιερό και απαραβίαστο τόπο ή τον άνθρωπο που ήταν προστατευμένος και ασφαλής και κατέφευγε για προστασία σε χώρους λατρείας αλλά και την προστασία που παρέχεται στο έδαφος της πόλης – κράτους. Άξιο μνείας είναι και το άρθρο 35 της οδηγίας 2013/32, με τίτλο «Έννοια της πρώτης χώρας ασύλου». «Μια χώρα μπορεί να θεωρηθεί ως πρώτη χώρα ασύλου για ένα συγκεκριμένο αιτούντα εάν: α) έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας από τη χώρα αυτή και απολαύει ακόμη της σχετικής προστασίας· ή β) απολαύει άλλης επαρκούς προστασίας στην εν λόγω χώρα, επωφελούμενος μεταξύ άλλων από την αρχή της μη επαναπροώθησης, με την προϋπόθεση ότι θα γίνει εκ νέου δεκτός στη χώρα αυτή».

1.2 Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)

Ένα από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το Άρθρο 78(1) της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ καθίσταται η διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής ασύλου. Ως Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) νοείται «ένα κοινό σύστημα που βασίζεται στην πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης αποβλέποντας στη διασφάλιση της δίκαιης και ανθρώπινης μεταχείρισης των αιτούντων διεθνή προστασία, στην εναρμόνιση των συστημάτων ασύλου και στην άμβλυση των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών βάσει δεσμευτικής νομοθεσίας, καθώς και στην ενίσχυση αφενός της πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών διοικητικών αρχών στον τομέα του ασύλου και, αφετέρου, της εξωτερικής διάστασης του ασύλου» (FRA, 2018).

Η ολοκλήρωση του ΚΕΣΑ πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, έτη 2000-2005, καθορίστηκαν οι ελάχιστες κοινές απαιτήσεις που έπρεπε τα Ευρωπαϊκά κράτη να τηρούν ως προς τις διαδικασίες ασύλου και οι ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας. Επίσης, θεσπίστηκε ο καθορισμός κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου καθώς και η δημιουργία της βάσης δεδομένων Eurodac για την αποθήκευση και την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων. Οι «εν λόγω νομοθετικές πράξεις της πρώτης φάσης είναι οι ακόλουθες:

- i. ο Κανονισμός Eurodac, 2000
- ii. η Οδηγία για την προσωρινή προστασία, 2001
- iii. ο Κανονισμός Δουβλίνο II, 2003
- iv. ο κανονισμός για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού του Δουβλίνου, 2003
- v. η Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (ΟΣΥ), 2003
- vi. η Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (ΟΕΑΑ)
- vii. η Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (ΟΔΑ), 2005

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του ΚΕΣΑ θεσπίστηκαν και άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας οι οποίες αν και δεν αποτελούν μέρος του ΚΕΣΑ, κρίνεται ωστόσο σκόπιμο να αναφερθούν:

η Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση, 2003
η Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες (όπως τροποποιήθηκε), 2003 και
η Οδηγία για την επιστροφή, 2008».

Η Ε.Ε. αναγνώρισε όμως, ότι παρόλο τον καθορισμό κοινών κατευθύνσεων, υπήρχαν σημαντικές αποκλίσεις, οι οποίες «...αντίκειντο στην αρχή της παροχής ίσης

πρόσβασης στην προστασία της Ε. Ένωσης». Ως αποτέλεσμα, της ανωτέρω παραδοχής και προκειμένου να ενισχυθεί η αρχή της αλληλεγγύης, η Ε.Ε. μετέβη στη δεύτερη φάση το Σεπτέμβριο του 2008 με στόχο «...τη δημιουργία ενός κοινού χώρου προστασίας και αλληλεγγύης, βάσει κοινής διαδικασίας ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος για τα πρόσωπα στα οποία χορηγείται διεθνή προστασία», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης (E.A.S.O., 2016, σ. 18). Η δεύτερη φάση ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2013 με ένα σύνολο κανόνων και οδηγιών να έχουν διαμορφωθεί προκειμένου να οριστούν τα κοινά πρότυπα. Το «ΚΕΣΑ αποτελείται από τις ακόλουθες νομικές πράξεις, οι οποίες θεσπίζουν κοινά υψηλά πρότυπα διασφαλίζοντας το πλαίσιο ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας:

- i. η Οδηγία για την προσωρινή προστασία, 2001
- ii. ο Κανονισμός της Επιτροπής για τα μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού του Δουβλίνου, 2003
- iii. η Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση) [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], 2011, οι οποίες προβλέπουν επίσης μια δέσμη δικαιωμάτων και μέτρων ένταξης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας.
- iv. ο Κανονισμός Eurodac (αναδιατύπωση), 2013, για τη βελτίωση της λειτουργίας της βάσης δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων της ΕΕ για το άσυλο
- v. ο Κανονισμός Δουβλίνο III (αναδιατύπωση), 2013, ο οποίος αποσαφηνίζει τη διαδικασία καθορισμού του αρμόδιου κράτους μέλους για την εξέταση της αίτησης
- vi. η Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση) [ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], 2013, η οποία διασφαλίζει σε ολόκληρη την ΕΕ ανθρώπινες υλικές συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο, καθώς και τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εν λόγω ατόμων
- vii. η Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση) [ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], 2013, η οποία αποσκοπεί στη δίκαιη και ταχεία λήψη υψηλής ποιότητας αποφάσεων».

Η μεταναστευτική κρίση του 2015 προέβαλε τόσο τις αδυναμίες του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου όσο και την ανάγκη για αυστηρότερα μέτρα όπως η ενίσχυση των επιστροφών μέσω ενός κοινού σχεδίου δράσης για την εφαρμογή της δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας (European Commission, 2016). Εν τω μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε τον Μάρτιο του 2016 μια σειρά εξαιρετικά φιλόδοξων προτάσεων για την αναθεώρηση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, προκειμένου να διορθωθούν οι αδυναμίες που το καθιστούν ουσιαστικά αναποτελεσματικό ειδικότερα σε περιπτώσεις μεγάλης κλίμακας μαζικών ροών. Την ίδια χρονιά για την ενίσχυση των εξωτερικών συνόρων ο οργανισμός της Frontex μετατρέπεται σε Ευρωπαϊκό Γραφείο Συνόρων και Ακτοφυλακής υιοθετώντας ένα νέο σύστημα εισόδου/εξόδου (Entry/Exit System) (European Parliament, 2018). Ταυτόχρονα, ενισχύθηκε η συνεργασία της ΕΕ με τρίτες χώρες, στο πλαίσιο της κοινής δήλωσης ΕΕ - Τουρκίας, της συμφωνίας με το Αφγανιστάν και της συνεργασίας με τη Λιβύη και την Αφρική, με απώτερο σκοπό τον περιορισμό της κινητικότητας των πληθυσμών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη πριν την αναχώρηση των. Με βάση την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις από το 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

δημοσίευσε τον Σεπτέμβριο του 2020 το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, σηματοδοτώντας μια νέα αρχή στη συζήτηση για την αποτελεσματική και ανθρώπινη διαχείριση των ζητημάτων μετανάστευσης και ασύλου στην Ευρώπη. Φυσικά, δεδομένου ότι το υπάρχον σύστημα δεν λειτουργεί, η ΕΕ+ έκανε ένα βήμα καθώς έπρεπε να «ξεπεράσει το αδιέξοδο και να σταθεί στο ύψος των καθηκόντων της» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο εμπεριέχει μια σειρά πρόσθετων πράξεων όπως νέους κανονισμούς για τον έλεγχο διαλογής, για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και ανωτέρας βίας, όπως η προσφυγική κρίση του 2015 και η πανδημία COVID-19. Αποτελεί μέσο ταχείας ενεργοποίησης των μηχανισμών αλληλεγγύης, καλύπτοντας έκτακτες καταστάσεις μαζικής εισροής υπηκόων τρίτων χωρών ή απάτριδων που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο το σύστημα ασύλου ενός κράτους μέλους ή την ίδια τη λειτουργία του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Επίσης, εμπεριέχει τροποποιημένες προτάσεις τόσο για τον κανονισμό αναφορικά με τη διαδικασία ασύλου όσο και για τον κανονισμό του Eurodac. Προκειμένου να επιτευχθεί η απρόσκοπτη διαδικασία μετανάστευσης και ασύλου απαιτείται η ορθή διαχείριση των απαραίτητων πληροφοριών. Το αναβαθμισμένο Eurodac, παρέχοντας μια ενιαία και κοινή βάση δεδομένων θα συμβάλλει στην παρακολούθηση των μη επιτρεπόμενων μετακινήσεων, στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης αλλά και στη βελτίωση της επιστροφής. Συνεπώς, μέσω του νέου συστήματος θα παράσχεται επιπρόσθετη στήριξη στις εθνικές αρχές που ασχολούνται με αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση έχει ήδη απορριφθεί σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι περιλαμβάνει και νέες συστάσεις για την προετοιμασία, την αντιμετώπιση καθώς και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων, για την μετεγκατάσταση και τις συμπληρωματικές διαδρομές, επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης από ιδιωτικά σκάφη και νέες κατευθυντήριες γραμμές για όσους βοηθούν στην παράνομη είσοδο, διέλευση και διαμονή. Αυτό το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο συμβάλλει καθοριστικά στην ολοκληρωμένη προσέγγιση που απαιτείται για μια δίκαιη, αποτελεσματική και βιώσιμη διαχείριση της μετανάστευσης στην Ευρώπη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται επίσης για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου οργανισμού για το άσυλο. Έχοντας ως βασικό στόχο την μετατροπή της υφιστάμενης Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) σε αυτοτελή Οργανισμό της ΕΕ+ για το Άσυλο (EUAA), ο νέος Οργανισμός θα είναι ο πλέον αρμόδιος για τη σύγκλιση αναφορικά με την αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και την παροχή επιχειρησιακής και τεχνικής υποστήριξης στα κράτη μέλη των οποίων τα συστήματα ασύλου και υποδοχής δέχονται συνεχώς ιδιαίτερη πίεση (EUAA, 2022). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, γιόρτασε το 2020 τη 10η επέτειό της. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της κανονισμό δυνάμει του υπ' αριθμ. 439/2010 Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο επικεντρώνεται στη βελτίωση της εφαρμογής του ΚΕΣΑ, στη βελτίωση αλλά και στην ενίσχυση της ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα του ασύλου. Επιπροσθέτως, παρέχει επιχειρησιακή υποστήριξη στα κράτη μέλη των οποίων τα συστήματα ασύλου

και υποδοχής βρίσκονται υπό πίεση λόγω των αυξημένων αιτήσεων ασύλου σύμφωνα με το άρθρο 10.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

2.1 Πρόσβαση στο έδαφος

Όπως προκύπτει από τις αναφορές μας στο νομικό και θεσμικό πλαίσιο του προσφυγικού θέματος, κάθε γυναίκα ή άνδρας, ενήλικας ή ανήλικος που εισέρχεται στα σύνορα της Ευρώπης και επιθυμεί την προστασία κράτους - μέλους δικαιούται να υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας και υποχρέωση του κράτους σύμφωνα με την Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Εδαφικό Άσυλο, είναι να μην εμποδίζει την είσοδο στη χώρα σε όποιον ζητά άσυλο (UNHCR, 2005, σελ. 107). Η πρόσβαση στο έδαφος διέπεται από την απαγόρευση της επαναπροώθησης (άρθρο 33 της Συνθήκης για τους πρόσφυγες, άρθρο 3 ΕΣΔΑ), την απαγόρευση απώθησης και την απαγόρευση εισόδου στα σύνορα, την απαγόρευση των συλλογικών απελάσεων (άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου 4 της ΕΣΔΑ) και ορισμένων διαδικαστικών εγγυήσεων, όπως το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής. Παράλληλα, με την είσοδό τους στη επικράτεια μιας Ευρωπαϊκής χώρας, εξασφαλίζεται η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου καθώς και το δικαίωμα παραμονής τους στο κράτος μέχρι να εκδοθεί η σχετική απόφαση που αφορά την αίτησή του (άρθρο 9).

Στη χώρα μας αρμόδια σχετικά με την καταγραφή και εξέταση αιτημάτων διεθνούς προστασίας καθίσταται η Υπηρεσία Ασύλου, η οποία ιδρύθηκε στις 7 Ιουνίου του 2013. Η Υπηρεσία Ασύλου περιλαμβάνει την Κεντρική Υπηρεσία, η οποία εποπτεύει, παρακολουθεί και υποστηρίζει την καταγραφή και εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, τα Αυτοτελή Κλιμάκια και τις Κινητές Μονάδες ανά την Ελλάδα. Βασικός σκοπός της, όπως αυτός ορίζεται στον ιδρυτικό της νόμο (ν. 3907/2011 ΦΕΚ Α'7) είναι η αποτελεσματική, δίκαιη και ταχεία πρωτοβάθμια εξέταση επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας αλλοδαπών και ανιθαγενών, βάσει αφενός του εθνικού νομοθετικού της πλαισίου και αφετέρου των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, συμβάλλοντας καθοριστικά στη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής για τη διεθνή προστασία. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού και σύμφωνα με τον Κανονισμό της Λειτουργίας της Υπηρεσίας, το προσωπικό της εκτελεί τις εργασίες που προβλέπονται από τους νόμους και τους κανονισμούς της Υπηρεσίας ή από ειδικές διατάξεις, σύμφωνα με τις αποφάσεις και κατευθύνσεις του Διοικητή της Υπηρεσίας και τις ιδιαίτερες οδηγίες των Προϊσταμένων τους.

2.2 Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου διαφοροποιείται αναλόγως της πύλης εισόδου στο ελληνικό έδαφος. Σε περίπτωση εισόδου διά θαλάσσης από ένα από τα ακόλουθα νησιά του Αιγαίου (Λέρος, Λέσβος, Κως, Χίος, Σάμος) στα οποία ισχύει η Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, ο αιτών θα προωθηθεί στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) όπου ξεκινά η διαδικασία ταυτοποίησης και καταγραφής του αιτήματός του και ακολούθως θα προγραμματιστεί η προσωπική του συνέντευξη. Ωστόσο, εάν εισέλθει στην ελληνική επικράτεια μέσω των ελληνοτουρκικών χερσαίων συνόρων, ο αιτών είτε εντοπίζεται, συλλαμβάνεται κοντά στα σύνορα και μεταφέρεται στο ΚΥΤ Φυλακίου της Ορεστιάδας, όπου ξεκινά η διαδικασία, είτε συλλαμβάνεται από την αστυνομία καθώς μεταβαίνει στην ηπειρωτική χώρα. Εκεί ενδέχεται να κρατηθεί για ένα μικρό χρονικό διάστημα, θα ειδοποιηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες των αστυνομικών αρχών, λαμβάνοντας ένα σχετικό υπηρεσιακό σημείωμα και στη συνέχεια θα αφεθεί ελεύθερος. Το εν λόγω σημείωμα του διασφαλίζει την πρόσβασή του στη διαδικασία ασύλου καθώς και τη δυνατότητα να αυτοκαταγραφεί ηλεκτρονικά αξιοποιώντας το διαδίκτυο.

Βάσει του κεκτημένου της ΕΕ για το άσυλο, ένα άτομο τεκμαίρεται ότι υποβάλλει αίτηση όταν εκφράζει, με οποιονδήποτε τρόπο και ενώπιον οποιασδήποτε αρχής, την επιθυμία του να αιτηθεί διεθνή προστασία ή όταν η επιθυμία του αυτή μπορεί να συναχθεί από την εν γένει στάση του. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 36 (Άρθρο 6 και 7 Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου "Σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για την χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας") του νόμου 4375/2016: "1.α. Κάθε αλλοδαπός ή ανιθαγενής έχει δικαίωμα υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας". Η υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας δεν αποτελεί λοιπόν υποχρέωση αλλά δικαίωμα. Το δικαίωμα ασύλου αναγνωρίζεται από τη Σύμβαση της Γενεύης, τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από άλλα νομικά κείμενα του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου, όπως αναλυτικά αναφέρθηκε ανωτέρω. Συνεπώς, η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου αποτελεί δικαίωμα του εκάστοτε ανθρώπου και ταυτόχρονα υποχρέωση της διεθνούς κοινότητας και της ελληνικής Πολιτείας, οι οποίες πρέπει να διασφαλίζουν την άσκηση του δικαιώματος υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας.

Παράλληλα, το άρθρο 6 παράγραφος 2 της Οδηγίας «υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι ένα πρόσωπο που έχει υποβάλει αίτηση για διεθνή προστασία έχει πραγματική δυνατότητα να την καταθέσει το συντομότερο δυνατό και μπορεί να απαιτήσει την υποβολή των αιτήσεων αυτοπροσώπως ή/και σε καθορισμένη τοποθεσία. Ο χρόνος κατάθεσης της αίτησης είναι αποφασιστικός για την ενεργοποίηση ορισμένων υποχρεώσεων των κρατών-μελών στο πλαίσιο της Οδηγίας σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιатύπωση) (2013/33/ΕΕ, 26 Ιουνίου 2013, RCD), όπως η ενημέρωση των αιτούντων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής, την έκδοση εγγράφου που πιστοποιεί το καθεστώς αιτούντος άσυλο ή το δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια, τη σχολική φοίτηση και την εκπαίδευση των ανηλίκων ή ακόμα και την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας». Ομοίως, καθορίζεται και το χρονικό διάστημα κατά το οποίο θα πρέπει να καταχωρείται η εκάστοτε αίτηση διεθνούς προστασίας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι κατά την υποβολή μιας αίτησης διεθνούς προστασίας σε μια αρμόδια αρχή, η αίτηση

πρέπει να καταχωρείται εντός τριών εργάσιμων ημερών. Σε περίπτωση όμως που η αίτηση διεθνούς προστασίας κατατεθεί σε μια μη αρμόδια αρχή, το χρονικό αυτό διάστημα αυξάνεται κατά επιπλέον τρεις εργάσιμες μέρες. Η τελευταία οφείλει να ειδοποιήσει αμέσως την αρμόδια αρχή παραλαβής με τον προσφορότερο τρόπο και ακολούθως να παραπέμψει σε αυτήν τον αιτούντα. Οι αρμόδιες Αρχές Παραλαβής διασφαλίζουν την άσκηση του δικαιώματος κατάθεσης αίτησης διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση της αυτοπρόσωπης παρουσίας του αιτούντος, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 9 παράγραφος 1 (α). Η Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου μεριμνά για την ενημέρωση και κατάρτιση των αρχών στις οποίες είναι πιθανόν να απευθυνθεί όποιος επιθυμεί να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας (ιδίως την Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα και την Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής), σχετικά με τις αρμόδιες υπηρεσίες και τη διαδικασία κατάθεσης της αίτησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, ώστε να ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι σχετικά με τον τόπο αλλά και τον τρόπο κατάθεσης αίτησης διεθνούς προστασίας. Το άρθρο 6.5 της Οδηγίας επεκτείνει τις προθεσμίες καταχώρισης της αίτησης ασύλου που προβλέπονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 σε δέκα εργάσιμες ημέρες σε περιπτώσεις ταυτόχρονης αίτησης διεθνούς προστασίας από μεγάλο αριθμό υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών.

Ο αρμόδιος υπάλληλος οφείλει να εξηγήσει στον αιτούντα τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί, να τον ενημερώσει σχετικά με την υποχρέωσή του να παραδώσει οποιοδήποτε έγγραφο (συμπεριλαμβανομένων διαβατηρίων και λοιπών ταξιδιωτικών εγγράφων) που τυχόν κατέχει και αφορούν το αίτημά του για χορήγηση διεθνούς προστασίας. Παράλληλα, να τον ενημερώσει για την υποχρέωσή του να απαντά με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις που θα του τεθούν, συμπεριλαμβανομένων των πραγματικών στοιχείων της ταυτότητάς του, τα οποία μετά την ολοκλήρωση της πλήρους καταγραφής μπορούν να τροποποιηθούν μόνο υπό πολύ αυστηρές προϋποθέσεις. Σε περίπτωση οικογενειακού αιτήματος, να ρωτήσει αντιστοίχως το/τη σύζυγο του/ης κυρίως αιτούντος/σας ξεχωριστά, εάν συναινεί στην υποβολή οικογενειακής αίτησης ή αν προτιμάει να υποβάλει αυτοτελή αίτηση, εξηγώντας του/της τις συνέπειες της κάθε επιλογής σύμφωνα με όσα αναφέρονται σχετικά στην Εγκύκλιο αριθμ. 3 της Υπηρεσίας καθώς και να συμπληρώσει το αντίστοιχο πεδίο της φόρμας καταγραφής. Η πλήρης καταγραφή είναι διαδικασία εξατομικευμένη, υπόκειται στην αρχή της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου και εξυπηρετεί στο να παρέχουν οι αρχές του κράτους στους πολίτες τρίτων χωρών τη νομική προστασία που απαιτείται. Οι ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαδικασία με την οποία ο αιτών άσυλο γνωστοποιεί στη χώρα ασύλου τα προσωπικά του στοιχεία αποτυπώνεται στην καταγραφή (Gibb, et.al, 2013). Κατά την διαδικασία πλήρους καταγραφής, η πρώτη ενέργεια είναι η λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων του αιτούντος με χρήση ειδικής συσκευής λήψης αποτυπωμάτων (live scan) από τον αρμόδιο υπάλληλο και η αποστολή τους ως «Κατηγορία 3» στην κεντρική ευρωπαϊκή βάση Eurodac προς ταυτοποίηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν λαμβάνονται τα δακτυλικά αποτυπώματα ανηλίκων κάτω των 14 ετών. Η πλήρης καταγραφή περιλαμβάνει τουλάχιστον τα στοιχεία ταυτότητας, τη χώρα καταγωγής του αιτούντος, το όνομα του πατέρα, της μητέρας, του/της συζύγου και των τέκνων του, βιομετρικά στοιχεία αναγνώρισης, καθώς και σύντομη αναφορά των λόγων για τους οποίους ο αιτών ζητά διεθνή προστασία. Η καταγραφή γίνεται με τη συνδρομή διερμηνέα, εκτός αν ο αιτών μιλά και κατανοεί άριστα την ελληνική γλώσσα και ζητήσει ο ίδιος η καταγραφή του αιτήματός του να πραγματοποιηθεί στα ελληνικά καθώς και μέσω του ψηφιακού συστήματος της «Αλκυόνης Ι». Κατά την περίοδο όμως της πανδημίας, συνεπεία της

οποίας παρέμειναν για αξιοσημείωτο χρονικό διάστημα εκτός λειτουργίας τα κατά τόπους Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, εγκαινιάστηκε η δυνατότητα πλήρους καταγραφής αιτήματος διεθνούς προστασίας μέσω του διαδικτύου (σχετική ανακοίνωση Υπηρεσίας Ασύλου, 10 Ιουνίου 2020). Πέραν αυτής της δυνατότητας, υπάρχει και η δυνατότητα της ηλεκτρονικής προκαταγραφής μέσω Skype όπου καθίσταται εφικτός ο προγραμματισμός ημερομηνίας πλήρους καταγραφής του ενδιαφερόμενου με φυσική του παρουσία στο πλησιέστερο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου.

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, χορηγείται αντίγραφο σχετικού πολύγλωσσου κειμένου το οποίο ο αιτών καλείται να αναγνώσει και να υπογράψει και μέσω του οποίου ενημερώνεται τόσο για τα δικαιώματά του όσο και τις υποχρεώσεις του, τα οποία προκύπτουν αντιστοίχως από τα άρθρα 69 και 78 του ν. 4636/2019 και ειδικότερα:

- ότι σε κάθε επαφή με την Υπηρεσία θα πρέπει να ενημερώνεται, σε γλώσσα την οποία ο ίδιος κατανοεί και να του παρέχεται σχετική διερμηνεία,
- ότι έχει δικαίωμα να συμβουλευτεί δικηγόρο ή άλλο σύμβουλο, ο οποίος δύναται να παρίσταται κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης,
- ότι μπορεί να επικοινωνήσει με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ή με κάθε άλλου είδους οργάνωση που παρέχει νομική, ψυχολογική και ιατρική βοήθεια και
- ότι δίνεται η δυνατότητα διενέργειας προσωπικής συνέντευξης κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και κανόνες (E.A.S.O., 2014, σ.113).

2.3 Γλώσσα της συνέντευξης και ζητήματα σε σχέση με τη διερμηνεία

Η προσωπική συνέντευξη ενός αιτήματος ασύλου καθιστά τον πυρήνα της διαδικασίας εξέτασης. Σκοπός της προσωπικής συνέντευξης είναι η συγκέντρωση επαρκών, λεπτομερών και αξιόπιστων πληροφοριών προκειμένου να αξιολογηθεί αν ο αιτών πληροί τα απαιτούμενα κριτήρια ώστε να του χορηγηθεί διεθνής προστασία. Το δομημένο πρωτόκολλο συνέντευξης που προτείνει ο European Union Agency for Asylum (EUAA) και ακολουθεί η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου για τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης βασίζεται τόσο στην έρευνα όσο και στην πείρα που έχει αποκομιστεί από τη χρήση άλλων δομημένων πρωτοκόλλων συνέντευξης και ειδικότερα το μοντέλο P.E.A.C.E (Preparation and Planning, Engage and Explain, Account, Closure and Evaluate – Προετοιμασία και Σχεδιασμός, Συμμετοχή και Επεξήγηση, Απολογισμός, Ολοκλήρωση και Αξιολόγηση) καθώς και η μέθοδος διαλογικής επικοινωνίας (Dialogical Communication Method, DCM) (EASO,2014).

Αναλυτικότερα, η μέθοδος συνέντευξης ασύλου είναι μια δυναμική, διαλογική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους χειριστές υποθέσεων ασύλου και στους αιτούντες. Η διαδικασία με την οποία διενεργείται η μέθοδος προσωπικής συνέντευξης ασύλου έχει άμεσο αντίκτυπο αφενός στην ποιότητα και στην ποσότητα των πληροφοριών που συγκεντρώνονται και αφετέρου στην τελική έκβαση της διαδικασίας ασύλου. Ευθύνη του εκάστοτε υπεύθυνου της συνέντευξης είναι να κατευθύνει τους αιτούντες προς την επίτευξη του σκοπού της συνέντευξης, λαμβάνοντας όμως υπόψη του τις εμπειρίες, την ικανότητα των αιτούντων να ανακαλούν πληροφορίες καθώς και το

κατά πόσον οι πολιτισμικές διαφορές μπορούν να επηρεάσουν την μεταξύ τους επικοινωνία. Παράλληλα, ευθύνη του χειριστή υποθέσεων ασύλου είναι και η επιλογή της συντομότερης ημερομηνίας συνέντευξης που είναι διαθέσιμη, μεριμνώντας, για την παροχή εύλογου χρόνου προετοιμασίας, εάν η συνέντευξη έχει προγραμματιστεί εντός δεκαπέντε ημερών από την καταγραφή, όπως προβλέπει το άρθρο 77 παρ. 4 του Ν. 4636/2019 σε συνδυασμό με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Σε περίπτωση όμως που η συνέντευξη έχει καθοριστεί σε διάστημα πέρα των δεκαπέντε ημερών από την καταγραφή ή σε περίπτωση αναβολής δεν χορηγείται επιπλέον χρόνος προετοιμασίας. Κατά κανόνα οι συνεντεύξεις ολοκληρώνονται την ίδια ημέρα, χωρίς να υπερβαίνουν τις 3,5 – 4 ώρες, και μόνο κατ' εξαίρεση διακόπτονται. Σε περίπτωση διακοπής για λόγους ανωτέρας βίας (π.χ. σοβαρή ασθένεια) ή ανυπερβλήτου κωλύματος, οι οποίοι και πρέπει να αποδεικνύονται εγγράφως επαναπρογραμματίζεται για άλλη ημέρα. Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην αναβάλλονται συνεντεύξεις χωρίς σοβαρό λόγο και ως εκ τούτου να ανατρέπεται ο προγραμματισμός της Υπηρεσίας.

Σε κανονικές συνθήκες, η φυσική παρουσία κατά τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης είναι ο κανόνας και η συνήθης πρακτική που υιοθετεί η Υπηρεσία Ασύλου. Ο αιτών διεθνή προστασία ενόσω διενεργείται η προσωπική του συνέντευξη έχει τη δυνατότητα συνοδείας από δικηγόρο (Άρθρο 71 παρ. 1, ν. 4636/2019) ή άλλο σύμβουλο (ιατρό, ψυχολόγο ή κοινωνικό λειτουργό) (Άρθρο 63 παρ. ια, ν. 4636/2019). Κατά την έναρξη της συνέντευξης, ο χειριστής υποθέσεων ασύλου προβαίνει στις απαραίτητες συστάσεις μεταξύ των προσώπων που παρίστανται στην αίθουσα συνέντευξης. Επιβεβαιώνει ότι ο αιτών κατανοεί το διερμηνέα και αντίστροφα ενημερώνοντάς τον ότι σε περίπτωση οποιουδήποτε προβλήματος με τη διερμηνεία κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, οφείλει άμεσα να το αναφέρει. Κατόπιν, επεξηγείται η διαδικασία που θα ακολουθηθεί, η οποία υπόκειται στην αρχή της εμπιστευτικότητας και στην τήρηση της εχεμύθειας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων. Κατ' εξαίρεση, για την διασφάλιση της απρόσκοπτης επικοινωνίας, διεξάγονται και συνεντεύξεις με απομακρυσμένη πρόσβαση (remote interviews) μέσω της διάθεσης εξοπλισμού για την παροχή τηλεφωνικής διερμηνείας ή ακόμη και διερμηνείας μέσω βιντεοδιάσκεψης. (Αποστόλου, Φ., 2016)

Στις περισσότερες διαδικασίες που ακολουθεί η Υπηρεσία, όπως και κατά τη διενέργεια προσωπικής συνέντευξης είναι απαραίτητη η χρήση υπηρεσιών διερμηνείας. Τα ζητήματα σε σχέση με τη διερμηνεία ρυθμίζονται στα άρθρα 43 παρ. 3, άρθρο 69 παρ. 3, άρθρο 77 παρ. 12(β) του Ν. 4636/2019 και άρθ. 17 του Κανονισμού Λειτουργίας της Υπηρεσίας. Οι υπηρεσίες διερμηνείας παρέχονται από κατάλληλα εκπαιδευμένους και πιστοποιημένους είτε από την Υπηρεσία, είτε από συνεργαζόμενους με αυτή φορείς – διερμηνείς, όπως χαρακτηριστικά είναι η ΜΕΤΑδραση ή μπορεί να επικουρείται από προσωπικό και διερμηνείς που διατίθεται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο. (EASO and Greece, 2020) Σύμφωνα με τον ετήσιο απολογισμό της ΜΕΤΑδραση, το 2020 παρείχε συνολικά 238.915 ενέργειες διερμηνείας, από τις οποίες το 77% με φυσική παρουσία σε 125 τοποθεσίες, απασχολώντας 323 διερμηνείς σε 36 γλώσσες (Ετήσιος Απολογισμός Μετάδραση, 2020).

Η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική για την διασφάλιση της ποιότητας στη διαδικασία ασύλου καθώς και της ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ διοίκησης και αιτούντα, καταρρίπτοντας τους γλωσσικούς φραγμούς, οι οποίοι

θα δυσχέραιναν την εν λόγω διαδικασία. Ο διερμηνέας οφείλει να αποδίδει επακριβώς τα λεγόμενα των μετεχόντων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, από τη γλώσσα που οι τελευταίοι κατανοούν προς τον υπάλληλο της Υπηρεσίας στα ελληνικά ή, κατ' εξαίρεση, στα αγγλικά, εάν δε διατίθεται διερμηνέας στα ελληνικά υπό την προϋπόθεση ότι ο υπάλληλος κατανοεί επαρκώς την αγγλική γλώσσα. Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. εξαιρετικά σπάνια γλώσσα ή διάλεκτος) μπορεί να γίνει δεκτή από τον χειριστή η μέθοδος της «διπλής διερμηνείας», κατά την οποία χρησιμοποιούνται οι υπηρεσίες δύο διερμηνέων ταυτόχρονα και ο πρώτος (ο οποίος κατανοεί τον αιτούντα αλλά δεν μιλά ελληνικά) διερμηνεύει σε γλώσσα που κατανοεί ο δεύτερος διερμηνέας, ο οποίος με τη σειρά του διερμηνεύει στα ελληνικά. Σε περίπτωση όμως που η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας στη γλώσσα επιλογής του αιτούντος ακόμα και με τη χρήση διπλής διερμηνείας δεν καθίσταται δυνατή, παρέχεται διερμηνεία στην επίσημη γλώσσα της χώρας καταγωγής του ή σε άλλη γλώσσα, που ευλόγως θεωρείται και αναμένεται ότι καταλαβαίνει, συμπεριλαμβανομένης της διεθνούς νοηματικής γλώσσας. Η πιστή μετάφραση και η διερμηνεία τόσο κρίσιμων εγγράφων όσο και των ισχυρισμών ενός αιτούντος άσυλο κρίνεται ως ουσιαστικής σημασίας προκειμένου να διασφαλιστεί αφενός ότι ο αιτών άσυλο έχει πλήρη κατανόηση και μπορεί να συμμετέχει αποτελεσματικά στη διαδικασία και αφετέρου ότι οι ίδιες οι αποφαινόμενες αρχές έχουν τη δυνατότητα να κάνουν μια ακριβή ερμηνεία των όσων λέγονται στην άλλη γλώσσα, ερμηνεύοντας έγγραφα και μαρτυρίες.

Άξιο μνείας στο σημείο αυτό είναι ότι η πρόσβαση στις υπηρεσίες διερμηνείας έχει αναγνωριστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως ουσιαστική διαδικαστική εγγύηση στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου. Μάλιστα η απουσία τέτοιων υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ (ΕΔΔΑ, I.M. κατά Γαλλίας). Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζει ότι τα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι ο κάθε αιτών διεθνούς προστασίας έχει πραγματική πρόσβαση σε νομικές συμβουλές καθώς και υπηρεσίες διερμηνείας. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά το έτος αναφοράς έμφαση δόθηκε ιδιαίτερα στο να αναβαθμιστούν τα ποιοτικά πρότυπα της διερμηνείας. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης των διερμηνέων καθώς και της αύξησης των μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης της ποιότητας. Μάλιστα, στις περιπτώσεις που ανακοινώθηκαν συμβάσεις παροχής υπηρεσιών διερμηνείας, συμπεριλήφθηκαν νέα απαιτούμενα και κριτήρια προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη ποιότητα της διερμηνείας. Δεδομένης της αδυναμίας για δια ζώσης επικοινωνία, κατά το μήνα αναστολής της λειτουργίας της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου, εξαιτίας της ταχέως εξελισσόμενης επιδημιολογικής κατάστασης, οι διερμηνείς κατάφεραν να μεταφέρουν τα κοινωνικά, νομικά, ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία που αφορούν την εκάστοτε εξατομικευμένη περίπτωση αξιοποιώντας την τεχνολογία (EASO, 2021)

2.4 Νομική Συνδρομή και Εκπροσώπηση

Βασικός στόχος του εθνικού συστήματος ασύλου είναι η εξασφάλιση δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών. Η πρόσβαση στη νομική συνδρομή καθίσταται ως ο ακρογωνιαίος λίθος της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ προβλέπεται ότι «κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και την εκπροσώπησή του» και ότι «σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη [...]». Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 22.1 της Οδηγίας οι αιτούντες δύνανται να λαμβάνουν νομικές συμβουλές αναφορικά με το αίτημά τους προκειμένου να κατανοηθούν και δρομολογηθούν οι σχετικές διαδικασίες εξυπηρετώντας τα βέλτιστα συμφέροντά τους. Το άρθρο 23.3 μάλιστα αναγνωρίζει ότι ο εκάστοτε αιτών διεθνούς προστασίας έχει το δικαίωμα συνοδείας κατά τη διενέργεια της προσωπικής του συνέντευξης στα πλαίσια της διαδικασίας, νομικού συμβούλου ή άλλου συμβούλου, εγκεκριμένου σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία προβλέποντας και την δυνατότητα πρόσβασης του στις πληροφορίες που εμπεριέχονται στο διοικητικό του φάκελο καθώς και την ουσιαστική επικοινωνία του με τον ίδιο τον αιτούντα ειδικότερα εάν τίθεται υπό κράτηση. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι και μετά από αρνητική απόφαση της διοίκησης, εξασφαλίζεται η δωρεάν συνδρομή νομικής αρωγής και εκπροσώπησης όπως προβλέπεται από την οδηγία (άρθρο 20 της οδηγίας).

Η παροχή νομικής υποστήριξης κατά τη διάρκεια της αρχικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων συμβάλλει καθοριστικά στη βελτιστοποίηση της διαδικασίας καθώς και στην αποτροπή επακόλουθων χρονοβόρων αλλά και δαπανηρών προσφυγών. Παράλληλα, στόχος της σύστασης του Μητρώου Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου είναι να παρέχονται στους αιτούντες διεθνή προστασία υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και ποιότητας κατά τη διαδικασία σε δεύτερο βαθμό. Υπό αυτό το πρίσμα, ο αριθμός ανάθεσης υποθέσεων ανά δικηγόρο ανά μήνα καθορίζεται ενδεικτικά στο ανώτατο όριο των εικοσιπέντε υποθέσεων. Τα αρμόδια ΠΓΑ/ΑΚΑ έχοντας τη λίστα με τους εγγεγραμμένους δικηγόρους αποστέλλουν στο τμήμα Παρακολούθησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Χρηματοδοτήσεων τις ανάλογες υποθέσεις. Στην περίπτωση που καλύπτεται το ανώτατο όριο, τότε το τμήμα Παρακολούθησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Χρηματοδοτήσεων ενημερώνει τα αρμόδια ΠΓΑ/ΑΚΑ. Γενικότερα, μέριμνα των υπαλλήλων είναι η ορθή και έγκαιρη εκτέλεση των εργασιών της Υπηρεσίας σχετικά με τα ζητήματα αιτημάτων νομικής συνδρομής εντός των προθεσμιών του νόμου για τις προσφυγές και με τρόπο ώστε να υπολείπεται επαρκής χρόνος στους δικηγόρους για την εκπλήρωση του ως άνω δικαιώματος των αιτούντων για αποτελεσματική προσφυγή. Ομοίως, σε κάθε ΠΓΑ/ΑΚΑ λειτουργεί ειδικός χώρος συνάντησης δικηγόρου-αιτούντα με στόχο την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ τους, όπως προβλέπεται και στη σχετική κ.υ.α.

Εναλλακτικά, μπορεί να παρέχεται σύστημα τηλεδιάσκεψης για την επαφή των δικηγόρων με τους αιτούντες τόσο στα ΠΓΑ/ΑΚΑ. Τέλος, η παρεχόμενη διερμηνεία από την Υπηρεσία Ασύλου κατά τις συναντήσεις δεν μπορεί να ξεπερνά τις δύο ώρες. Τονίζεται ότι η διαδικασία ανάθεσης υποθέσεων στους δικηγόρους του Μητρώου και οι σχετικές συναντήσεις / τηλεδιασκέψεις με τους

αιτούντες και τους διερμηνείς πρέπει να ολοκληρώνονται οπωσδήποτε εγκαίρως και, πάντως, εντός των προθεσμιών του νόμου για τις καταθέσεις των προσφυγών και των υπομνημάτων, προκειμένου να εκπληρώνεται ορθά και εγκαίρως η υποχρέωση της υπηρεσίας και της χώρας για αποτελεσματική προσφυγή του αιτούντος.

2.5 Εμπιστευτικότητα της διαδικασίας και στάσεις ανθρώπινου δυναμικού

Οι πληροφορίες που περιέχονται σε γνώση όλων των εργαζόμενων στην Υπηρεσία Ασύλου αφορούν, μεταξύ άλλων, προσωπικά δεδομένα των αιτούντων/αιτουσών, τα οποία συχνά είναι «ευαίσθητα δεδομένα» (κατά την έννοια του ν. 4624/2019), όπως οι θρησκευτικές ή πολιτικές τους πεποιθήσεις, ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός ή δεδομένα που σχετίζονται με την υγεία τους. Τα δεδομένα αυτά ενδέχεται, αν αποκαλυφθούν, να αποτελέσουν κίνδυνο ακόμη και για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα τόσο των αιτούντων/αιτουσών ή και των μελών της οικογένειάς των. Συνεπώς, η εμπιστευτικότητα της διαδικασίας και η τήρηση εχεμύθειας καθίσταται ως βασική υποχρέωση όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία. Ο κανόνας αυτός αποτυπώνεται στα άρθρα 38, 77 παρ. 11 (όσον αφορά τους χώρους και τις συνθήκες που διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα κατά τη διαδικασία της προσωπικής συνέντευξης) και 76 (όσον αφορά την υποχρέωση εχεμύθειας των αρχών) του ν. 4636/2019. Οι ανωτέρω διατάξεις, που αφορούν τους εργαζόμενους της Υπηρεσίας Ασύλου, εξειδικεύονται στον Κανονισμό (άρθρο 10), ο οποίος περιγράφει λεπτομερώς τις σχετικές υποχρεώσεις.

Θα πρέπει να προστεθεί ότι η υποχρέωση εχεμύθειας περιλαμβάνει και την υποχρέωση του προσωπικού να μην προβαίνει σε αποκάλυψη οποιωνδήποτε πληροφοριών σχετικά με τις υποθέσεις που διαχειρίζεται (το στάδιο της διαδικασίας, το αποτέλεσμα κλπ.). Περαιτέρω, οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας υπογράφουν σχετικά τον Εθνικό Κανονισμό Ασφάλειας, σύμφωνα με τις ειδικότερες οδηγίες της Κεντρικής Υπηρεσίας (αρθ. 10 παρ. 7 Κανονισμού). Για αυτό και είναι ιδιαιτέρως σημαντικό, σε κάθε φάση της διαδικασίας, ο αιτών/η αιτούσα διεθνή προστασία να ενημερώνεται για την υποχρέωση της Υπηρεσίας να τηρεί την αρχή της εμπιστευτικότητας και την υποχρέωση εχεμύθειας. Η Υπηρεσία Ασύλου είναι δημόσια υπηρεσία και επομένως οι εργαζόμενοι σε αυτήν είναι εκπρόσωποι της ελληνικής Διοίκησης ενώπιον των αλλοδαπών, κατά κύριο λόγο, συναλλασσόμενων με αυτήν. Εκτός από τους αυτονόητους κανόνες ορθής συμπεριφοράς προς τρίτους, εφαρμόζονται οι διατάξεις του οδηγού της ορθής διοικητικής συμπεριφοράς αλλά και του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Κανονισμός Υπηρεσίας, άρθ. 9).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2020

3.1 Μεθοδολογία

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας που αναμένεται να απαντηθεί από την ανάλυση των δεδομένων είναι αν επιτεύχθηκε η διασφάλιση της ποιότητας στη διαδικασία ασύλου το 2020. Κατά το έτος αναφοράς έλαβαν χώρα αξιοσημείωτες εξελίξεις σε διεθνικό επίπεδο οι οποίες συνέβαλλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της νομοθεσίας, των πολιτικών αλλά και των πρακτικών στο ευρύ πεδίο του ασύλου των Ευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ των οποίων και στην Ελλάδα. Ο αντίκτυπος της πανδημίας του κορωνοϊού καθώς και ο ψηφιακός μετασχηματισμός των διαδικασιών ασύλου, επηρέασαν σημαντικά κάθε στάδιο της διαδικασίας ασύλου. Τα κράτη μέλη, οι εθνικές αρχές ασύλου και υποδοχής αλλά και οι εκάστοτε οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο ευρύ πεδίο της διεθνούς προστασίας κλήθηκαν για πρώτη φορά αντιμέτωπα από τη θέσπιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου με μια απρόσμενη πρόκληση, τη διαχείριση μια παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης ελλοχεύοντας περαιτέρω κινδύνους τόσο για τους ίδιους τους μετανάστες όσο και για τις χώρες υποδοχής.

Ειδικότερα, η παρούσα εργασία αποσκοπεί να αναδείξει αν:

- το εθνικό σύστημα ασύλου κατάφερε να βελτιώσει τα συστήματα και τις διαδικασίες που το διέπουν προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η αδιάλειπτη παροχή υπηρεσιών κατά την περίοδο της πανδημίας,
- αν επιτεύχθηκε η ταχεία διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου καθώς και η περαιτέρω επιτάχυνση των διαδικασιών μέσω της ψηφιοποίησής τους και τέλος,
- το ρόλο του ανθρώπινου δυναμικού της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου στη διασφάλιση της ποιότητας.

Η διατύπωση του προβληματισμού καθώς και η εύρεση των ερευνητικών ερωτημάτων καθιστά ως το πιο κρίσιμο σημείο όλων των ερευνών. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται αποτελούν και την ουσία της παρούσης έρευνας. Η επιλογή τους έγινε με σκοπό να χαράξουν την προβληματική της εργασίας και να προσδώσουν τις μετέπειτα κατευθύνσεις τις οποίες θα ακολουθήσει η ερευνήτρια ώστε να καταλήξει στα αρχικώς επιδιωκόμενα αποτελέσματα. «Συνήθως τα ερευνητικά ερωτήματα πρέπει να χαρακτηρίζονται από πρωτοτυπία, όπως άλλωστε και η έρευνα, και πλην αυτού, να περιλαμβάνουν και ένα βαθμό πρόκλησης ώστε ο ερευνητής να βρίσκεται σε μια εγρήγορση αναζητώντας τις απαντήσεις τους, οι οποίες θα είναι τόσο χρήσιμες για την επιστήμη όσο και για την ευρύτερη κοινωνία» (ΣΤΑΛΙΚΑΣ, Α. 2011). Αυτό που κάνει την συγκεκριμένη έρευνα ιδιαίτερα σημαντική είναι το γεγονός πως η ερευνητική κοινότητα δεν έχει ασχοληθεί ενδελεχώς με τη συγκεκριμένη θεματική.

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι ο κάθε ερευνητής που επιθυμεί να διεξάγει μια έρευνα, ανεξαρτήτου μεγέθους και σημαντικότητας, ένα από τα πρώτα βήματα που καλείται να εκτελέσει είναι να εντοπίσει την καταλληλότερη μεθοδολογία. Συνεπώς, το να επιλέξει την καταλληλότερη μεθοδολογία για την έρευνά του, συνιστά αποφασιστικής σημασίας ενέργεια για την πορεία της. Ένας εκ των βασικών θεμελιωτών της Κοινωνιολογίας ως επιστήμης, ο Max Weber, επισημαίνει χαρακτηριστικά στην εργογραφία του πως «η επιστημονική γνώση πηγάζει από μια ορθή μεθοδολογικά απόδειξη» (Weber, M.1991). «Σε πιο πρόσφατες έρευνες, έχει αποτυπωθεί η άποψη ότι η μεθοδολογία λειτουργεί ως το κανονιστικό πρότυπο σε ολόκληρη την πορεία του ερευνητή, ώστε να παραχθεί η επιστημονική γνώση, και πλην αυτής της, της λειτουργίας, λειτουργεί και ως δικλείδα ασφαλείας στην όλη διαδικασία». (Τάτσης, Ν.Χ., 2004). Συνεπώς, είναι εύκολο κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η επιλογή της σωστής μεθοδολογίας αλλά και των κατάλληλων ερευνητικών μεθόδων, που θα χρησιμοποιηθούν για την έρευνα, σε συνδυασμό με την εμπειρία του εκάστοτε ερευνητή δεν είναι μια καθόλου εύκολη και τυπική διαδικασία. Η μεθοδολογία «μπορεί να είναι ποιοτική, να βασίζεται δηλαδή στην κατανόηση των παρατηρήσεων ή περιπτώσεων του ερευνητή είτε ακόμα ποσοτική, να βασίζεται σε στατιστικές συγκρίσεις των αντικειμένων ή των περιπτώσεων που εξετάζονται από τον ίδιο τον ερευνητή» (Δημητρόπουλος Γ.Ε., 1994).

Στην ποσοτική μεθοδολογία, η δευτερογενής ανάλυση αποτελεί μέθοδο διερεύνησης ερευνητικών ερωτημάτων, η οποία υπολογίζεται ότι χρησιμοποιείται περισσότερο από έναν αιώνα. Οι πηγές άντλησης ποσοτικών κοινωνικών δεδομένων είναι ποικίλες. Παρέχοντας στον εκάστοτε ερευνητή τη δυνατότητα να επιλέξει εκείνα τα δεδομένα που αρμόζουν στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα (Κυριαζή, Ν., 2011). «Έχοντας πρόσβαση στις πηγές δεδομένων, ο επιστήμων αποκομίζει οφέλη που κατά τον Hyman μπορούν να διακριθούν σε πρακτικά και κοινωνικά, καθώς και οφέλη που αφορούν την ανάπτυξη της θεωρίας αλλά και την εξέλιξη της ουσιαστικής γνώσης» (Hyman, 1972). Το σημαντικότερο όμως πλεονέκτημα της εν λόγω μεθόδου έγκειται στις δυνατότητες ανάλυσης υψηλής ποιότητας δεδομένων με το ελάχιστο οικονομικό κόστος αλλά και το χρόνο που απαιτείται, αφενός για την προετοιμασία και αφετέρου για τη διεξαγωγή μιας ποσοτικής έρευνας (Glaser, 1962). Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στη δευτερογενή ανάλυση αποτελούν συχνά το αποτέλεσμα μεγάλης κλίμακας ερευνών που έχουν πρωτογενώς συλλεχθεί από υπηρεσίες και οργανισμούς με αξιοσημείωτη εμπειρία στις ποσοτικές έρευνες. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Glaser, είναι μια μέθοδος που συνάδει απόλυτα «στις ερευνητικές ανάγκες των ατόμων με μακρο-ενδιαφέροντα και μικρο-πόρους». Οι περιορισμοί όμως της μεθόδου σε συνδυασμό και με την επιφυλακτικότητα των κοινωνικών επιστημόνων για τα ποσοτικά κοινωνικά δεδομένα και τις ποσοτικές μεθόδους συχνά αποτελούν τροχοπέδη για την εφαρμογή της στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο (Glaser, 1963).

Για την παρούσα εργασία και τη σύνταξη των πορισμάτων που παρουσιάζονται χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός εργαλείων ποσοτικής έρευνας. Ειδικότερα, έγινε χρήση της έρευνας δευτερογενών στοιχείων, όπως στατιστικά στοιχεία Υπηρεσιών, διεθνείς συμβάσεις, νομοθετικά κείμενα αλλά και κείμενα της ΕΕ+, της ακρόασης προσώπων και φορέων για ειδικότερα ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και ασύλου καθώς και η ανάλυση των εν λόγω στοιχείων που

προσέφεραν. Ειδικότερα, αποτιμήθηκαν στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου τα οποία έχουν συλλεχθεί από τους επίσημους φορείς των ελληνικών αρχών, από τις ίδιες τις διευθύνσεις του Υπουργείου και από οργανισμούς με τους οποίους αναλαμβάνει δράσεις από κοινού. Λήφθηκαν υπόψιν κυρίως στατιστικές αναφορές και εκθέσεις, σε τριμηνιαία, εξαμηνιαία και ετήσια βάση, του Υπουργείου μέσω των οποίων παρουσιάζονται οι ροές αφίξεων, μετεγκαταστάσεων, εκκρεμών αποφάσεων ασύλου, όπως αναλυτικά παρατίθενται. Παράλληλα, η επαγγελματική μου ενασχόληση στο πεδίο συνέβαλλε στην αποτελεσματική συλλογή στοιχείων και στην αξιοποίησή τους και επομένως στην πιο αναλυτική παρουσίαση τους. Η μέθοδος που επιλέχθηκε επιτρέπει την επισκόπηση της κατάστασης ασύλου λαμβάνοντας ως μελέτη περίπτωσης την Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου. Τα αποτελέσματά της δύναται να χρησιμοποιηθούν και στο σχεδιασμό ποιοτικών ερευνών.

3.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός των υπηρεσιών ασύλου

Οι Ευρωπαϊκές χώρες έχοντας ως απώτερο στόχο την αδιάλειπτη παροχή υπηρεσιών με παράλληλη την τήρηση των υγειονομικών μέτρων για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και τη μη διασπορά του κορωνοϊού, κατευθύνθηκαν στον ψηφιακό μετασχηματισμό πολλών σταδίων της διαδικασίας ασύλου, αξιοποιώντας τα νέα ηλεκτρονικά συστήματα. Αναπτύσσοντας και χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, δημιούργησαν εναλλακτικούς διαύλους διάχυσης πληροφοριών καθώς και ενημέρωσης των αιτούντων/αιτουσών, αξιοποιώντας ως ηλεκτρονικά εργαλεία επικοινωνίας τόσο τις διαδικτυακές πλατφόρμες και κόμβους όσο και εφαρμογές για τις κινητές συσκευές και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στο πλαίσιο αυτό πολλά κράτη μέλη της ΕΕ+, όπως και η Ελλάδα, αναβάθμισαν ακόμη τις υπάρχοντες διαδικτυακές τους ιστοσελίδες, ανέπτυξαν και ειδικές τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας για να καθίσταται ολοένα και περισσότερο δυνατή η πρόσβαση των πληροφοριών σε ποικίλες γλώσσες.

Ειδικότερα, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου προχωρώντας στο ψηφιακό μετασχηματισμό της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) δημιούργησε «το σύστημα ΥΠΕΡΙΩΝ, το οποίο περιλαμβάνει σύστημα ελέγχου πρόσβασης και παρακολούθησης πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν στις Δομές Προσωρινής Υποδοχής και Φιλοξενίας, ενώ το σύστημα ΡΕΑ δίνει τη δυνατότητα συνδέσεων υψηλής ταχύτητας σε όλες τις δομές. Ταυτόχρονα μέσω του προγράμματος ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ προβλέπονται επίσης συστήματα ασφαλείας στις δομές υποδοχής και φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών με υποστήριξη κυβερνοασφάλειας για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, της παρουσίας και των λειτουργιών των δομών υποδοχής και φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών. Μέσω αυτών των νέων συστημάτων διευκολύνεται, μεταξύ άλλων, η παροχή δυνατότητας μετάδοσης ήχου και εικόνας από τις εγκαταστάσεις στο νέο θάλαμο επιχειρήσεων του Υπουργείου αλλά και σε συναρμόδιους φορείς, όπως την Ελληνική Αστυνομία, το ΓΕΕΘΑ και το Λιμενικό, διασφαλίζοντας το συντονισμό μεταξύ τους. Παράλληλα, αρκετές διοικητικές υπηρεσίες που παρέχονται στους ενδιαφερόμενους έχουν ήδη αυτοματοποιηθεί μέσω του MigrationGreeceInfoapp. Ταυτόχρονα, αξιοσημείωτη εξέλιξη κρίνεται και η διασύνδεση του Προσωρινού

Αριθμού Ασφάλισης και Υγειονομικής Περιθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ) με τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.) καθώς και η ψηφιακή επίδοση των αποφάσεων ασύλου στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των αιτούντων» (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2020). Αναφορικά με τον ΠΑΑΥΠΑ αξίζει να αναφερθεί ότι αντικατέστησε τον Ιανουάριο του 2020, σύμφωνα με την σχετική Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) 717/2020, τον Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) αλλά και ότι η ισχύς του είναι απόλυτα συνδεδεμένη με την ισχύ του δελτίου αιτούντος άσυλο. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού και για την αποφυγή πλήθος κόσμου στα γραφεία της Υπηρεσίας, τα δελτία ανανεώνονταν αυτόματα.

Ουσιαστικά η Υπηρεσία Ασύλου προσανατολίζεται σταδιακά, στην ηλεκτρονική υποβολή όλων των αιτημάτων, πλην όσων απαιτούν αυτοπρόσωπη παρουσία, στην προσωποποιημένη πληροφόρηση των αιτούντων διεθνή προστασία για την πορεία εξέτασης του αιτήματός τους μέσω ηλεκτρονικής εφαρμογής καθώς και στην εξειδικευμένη πρόσβαση των αρμόδιων χειριστών υποθέσεων ασύλου στη νομοθεσία ανάλογα με την κατηγορία της εκάστοτε υπόθεσης (Ψηφιακό σύστημα διαχείρισης Ασύλου και αυτόματης επίδοσης αποφάσεων: ΑΛΚΥΟΝΗ II). Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των εν λόγω υπηρεσιών αποτελεί μέρος του συνολικότερου έργου ψηφιακού μετασχηματισμού του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου που χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης. Μεταξύ άλλων αποσκοπεί στη μείωση του διοικητικού φόρτου, στην εξοικονόμηση ανθρώπινων πόρων, στην παροχή ολοκληρωμένης πληροφόρησης σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς καθώς και στη μείωση του μέσου χρόνου εξέτασης των αιτημάτων με απώτερο στόχο όλων τη βέλτιστη εξυπηρέτηση των αιτούντων/αιτουσών διεθνή προστασία. Εν κατακλείδι, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανόμενης και της χώρα μας, αναπροσαρμόζοντας τις ισχύουσες πρακτικές τους μέσω της ενίσχυσης των ψηφιακών εργαλείων κατάφεραν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα αλλά και την ποιότητα των συστημάτων ασύλου διασφαλίζοντας τόσο την πραγματική πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις πληροφορίες όσο και το αδιάβλητο των εν λόγω διαδικασιών.

3.3 Μεταναστευτικές ροές και αριθμός των αιτήσεων

Σύμφωνα με την έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα, κατά τον Ιούνιο του 2020, ο συνολικός πληθυσμός υπό τη δικαιοδοσία της ήταν περίπου 80 εκατομμύρια άτομα, συμπεριλαμβανομένων 26,4 εκατομμυρίων προσφύγων, 4,2 εκατομμυρίων αιτούντων άσυλο, 45,7 εκατομμυρίων εσωτερικά εκτοπισμένων και 3,6 εκατομμυρίων υπηκόων Βενεζουέλας εκτοπισμένων στο εξωτερικό. Υπολογίζεται ότι δύο τρίτα του συνολικού πληθυσμού των προσφύγων προέρχονται από τις ακόλουθες χώρες καταγωγής: Συρία, Βενεζουέλα, Αφγανιστάν, Νότιο Σουδάν και Μιανμάρ (κατά φθίνουσα σειρά), όπως αποτυπώνεται και κάτωθι.

Εικόνα 2

(Πηγές: EASO και στοιχεία της UNCHR)

Κατά το έτος του 2020 παρατηρήθηκε ότι οι υπήκοοι της Βενεζουέλας αποτελούσαν την πολυπληθέστερη νέα ομάδα ατόμων που αιτήθηκαν διεθνή προστασία. Παγκοσμίως η συντριπτική πλειοψηφία των πληθυσμών φιλοξενείται σε αναπτυσσόμενες χώρες. Κατά την επεξεργασία των στοιχείων αποδείχθηκε ότι η Τουρκία το 2020 δέχθηκε την πλειοψηφία των εν λόγω πληθυσμών. Η Κολομβία, το Πακιστάν, η Ουγκάντα και η Γερμανία ακολούθησαν.

Η επιδημιολογική κατάσταση επηρέασε σημαντικά τα μεταναστευτικά κύματα αλλά και την ίδια τη λειτουργία των Ευρωπαϊκών συστημάτων ασύλου. Τα δεδομένα αποδεικνύουν ότι τα μεταναστευτικά κύματα συνεχίστηκαν, αν και παρουσιάστηκε μια μειωμένη κινητικότητα εξαιτίας της πανδημίας. Ωστόσο, παρατηρήθηκε μια διαφοροποίηση των τάσεων ως προς τις μεταναστευτικές διαδρομές προς την Ευρώπη. Συγκριτικά με το έτος 2019 παρατηρήθηκε μια αύξηση του αριθμού των αφιχθέντων ως προς τις διαδρομές της Δυτικής Αφρικής, της Κεντρικής Μεσογείου αλλά και των Δυτικών Βαλκανίων, ενώ αντιθέτως μείωση παρατηρήθηκε προς την Ανατολική και Δυτική Μεσόγειο.

Στη χώρα μας η πανδημία του κορωνοϊού μείωσε εν τοις πράγμασι τις νέες αφίξεις. Τα χερσαία ελληνικά σύνορα και τα νησιά, σύμφωνα με τα στοιχεία (Table 1), δέχθηκαν κατά το έτος 2020 μικρότερο αριθμό ατόμων συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη.

Previous years	Sea arrivals	Land arrivals	Dead and missing
2020*	7,569	2,072	-
2019	59,726	14,887	70
2018	32,494	18,014	174
2017	29,718	6,592	59
2016	173,450	3,784	441
2015	856,723	4,907	799
2014	41,038	2,280	405

*Στοιχεία μέχρι 14 Απριλίου 2020.

Πίνακας 1

(Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο της Υπατης Αρμοστείας: Κατάσταση των προσφύγων – η περίπτωση της Ελλάδας,

<https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179>)

ΜΗΝΑΣ/ΚΥΤ	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ	ΦΥΛΑΚΙΟ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ιαν-20	209	1.751	596	176	0	311	670	3.713
Φεβ-20	209	521	454	306	35	490	752	2.767
Μαρ-20	262	854	178	336	0	640	311	2.581
Απρ-20	0	39	0	0	0	0	37	76
Μάι-20	0	227	0	0	0	1	56	284
Ιουν-20	0	245	0	0	0	22	186	453
Ιουλ-20	0	285	8	0	0	23	247	563
Αυγ-20	21	173	31	48	0	173	614	1.060
Σεπ-20	3	59	0	25	0	2	703	792
Οκτ-20	6	51	0	23	0	83	1.030	1.193
Νοε-20	31	108	24	29	0	67	689	948
Δεκ-20	5	192	0	37	0	3	181	418
ΣΥΝΟΛΟ	746	4.505	1.291	980	35	1.815	5.476	14.848

Πίνακας 2

(Πηγή: Ροές Αφίξεων

Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Αν μάλιστα συγκρίνουμε κατά χρονιά και ανά μήνα Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και 2020 τα δεδομένα των ροών των αφίξεων, αυτά δείχνουν μια σημαντική πτώση της τάξεως του 80%. Σημειώθηκαν 14.848 αφίξεις στην Ελλάδα, εκ των οποίων οι 9.372 επρόκειτο για αφίξεις δια μέσου της θαλάσσης ενώ 5.476 πραγματοποιήθηκαν μέσω των χερσαίων ελληνοτουρκικών συνόρων του Έβρου.

	ΥτD 2019	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΥτD 2020	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ % 2019- 2020
Ιανουάριος	2.578		3.713		44%
Φεβρουάριος	4.985	93%	6.480	75%	30%
Μάρτιος	8.052	62%	9.061	40%	13%
Απρίλιος	10.825	34%	9.137	1%	-16%
Μάιος	13.966	29%	9.421	3%	-33%
Ιούνιος	17.949	29%	9.874	5%	-45%
Ιούλιος	23.736	32%	10.437	6%	-56%
Αύγουστος	32.485	37%	11.497	10%	-65%
Σεπτέμβριος	44.366	37%	12.289	7%	-72%
Οκτώβριος	55.173	24%	13.482	10%	-76%
Νοέμβριος	64.969	18%	14.430	7%	-78%
Δεκέμβριος	72.422	11%	14.848	3%	- 80%

Πίνακας 3

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Εκτός από τη δραστική μείωση των αφίξεων, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί και η αυξημένη έμφαση που δόθηκε στους μηχανισμούς απελάσεων, επιστροφών και μετεγκαταστάσεων υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίες πραγματοποιήθηκαν και συντονίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη συνδρομή της EASO αλλά και άλλων οργανισμών της ΕΕ+. Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι χώρες της ΕΕ+, με στόχο την διασφάλιση της αδιάλειπτης παροχής υπηρεσιών, αξιοποίησαν τις ψηφιακές τεχνολογίες μέσω των εξ αποστάσεως συνεντεύξεων καθώς και των εικονικών προαναχωρησιακών προσανατολισμών, ακολουθώντας τις τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας που εφαρμόστηκαν κατά το έτος 2019 (Ειδική έκθεση 24/2019).

Αυτές οι προσπάθειες, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων εθελοντικής μετεγκατάστασης για ασυνόδευτους ανήλικους και συνοδευόμενα ευάλωτα παιδιά σε οικογένειες, από τη χώρα μας στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Βουλγαρία, δείχνουν έμπρακτα την αλληλεγγύη αλλά και την επιτακτική ανάγκη δημιουργίας πιο αποτελεσματικών μηχανισμών γύρω από την αποβίβαση και την επανεγκατάσταση, όπως άλλωστε περιγράφεται στις προτάσεις των νέων κανονισμών για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης. Σύμφωνα με το ετήσιο ενημερωτικό σημείωμα του 2020 της Υπηρεσίας Ασύλου, συνολικά από την αρχή του έτους, αποχώρησαν από τη χώρα 11.304 άτομα. Ειδικότερα, τον Μάρτιο του 2020, σε συνέχεια της κρίσης στα ελληνοτουρκικά σύνορα και μετά την επίσκεψη της Επιτρόπου της ΕΕ στην Ελλάδα και την ανακοίνωση λήψης άμεσων μέτρων υποστήριξης της χώρας, ξεκίνησε πιλοτικά ένα πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανήλικων από την Ελλάδα στις ακόλουθες ευρωπαϊκές χώρες, σε Λουξεμβούργο, Γερμανία, Ιρλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, Σλοβενία, Λιθουανία, Πορτογαλία και Φιλανδία, σε εθελοντική βάση. Στόχος ήταν η μεταφορά συνολικά 1600 παιδιών σε 11 κράτη της ΕΕ και τη Νορβηγία που είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον. Μετά την εκδήλωση της πυρκαγιάς στη Μόρια το Σεπτέμβριο του 2020 και τα 408 ασυνόδευτα ανήλικα που διέμεναν στον καταυλισμό μεταφέρθηκαν σε ασφαλή στέγη στην ενδοχώρα και μετεγκαταστάθηκαν σε άλλες χώρες της ΕΕ (ΕΕ European Commission, 2020).

	Αναγκαστικές*	Οικειοθελείς	ΔΟΜ	ΑΑ	Ευάλωτα Ανήλικα	Δουβλίνο	Προς Χώρες ΕΕ (μετεγκατάσταση)	ΣΥΝΟΛΟ
Ιαν-20	349	81	348			154		932
Φεβ-20	431	118	286			165		1.000
Μαρ-20	264	71	227			188		750
Απρ-20	10	25	7	59		0		101
Μαι-20	88	56	13			73		230
Ιουν-20	361	69	37	14		37		518
Ιουλ-20	334	106	129	49	173	411		1.202
Αυγ-20	430	20	284	115	121	80		1.050
Σεπ-20	376	86	352	53	314	181	169	1.530
Οκτ-20	468	79	288	70	168	207	149	1.427
Νοε-20	291	74	273	115	73	228		1.054
Δεκ-20	258	141	321	98	175	217	297	1.503
ΣΥΝΟΛΟ	3.660	926	2.565	573	1.024	1.941	615	11.304

* Περιλαμβάνονται και οι αποχωρήσεις βάσει της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας (53 τον Ιανουάριο, 63 τον Φεβρουάριο και 23 τον Μάρτιο του 2020)

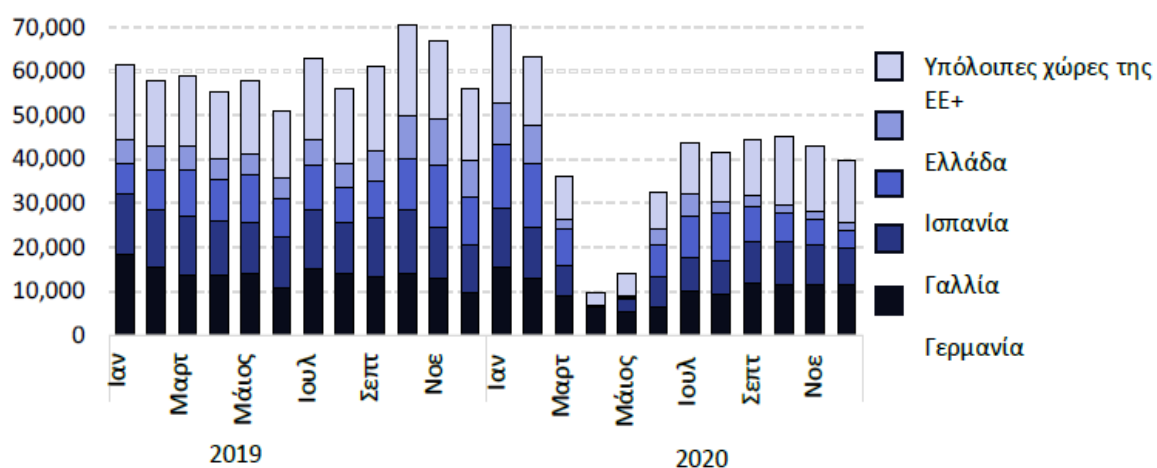
Πίνακας 4

Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>.

Σε σύγκριση με το έτος του 2019, το 2020 παρατηρείται μια μείωση της τάξης του 32% στα αιτήματα ασύλου που κατατέθηκαν. Ειδικότερα, υπολογίζεται ότι τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχθηκαν περίπου 485.000 αιτήσεις. Αριθμός σαφώς μειωμένος και καταγράφεται και ως ο χαμηλότερος ετήσιος αριθμός από το 2013, ο οποίος πιθανότατα οφείλεται στη μείωση της κινητικότητας εντός και μεταξύ των χωρών εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν από την ΕΕ+ και τρίτες χώρες ως αποτέλεσμα της πανδημίας COVID-19. Κατά τη διάρκεια όμως της χρονιάς που εξετάζεται, τα αιτήματα διεθνούς προστασίας διακυμάνθηκαν. Κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο, συγκριτικά με το 2019, διαφαίνεται μια αυξητική τάση μεγαλύτερη του 10%, αναφορικά με τους μήνες που ακολούθησαν. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο δεν έχουμε ακόμα την εκδήλωση της πανδημίας και την τήρηση περιοριστικών μέτρων προκειμένου να αντιμετωπιστεί όπως δηλαδή συνέβη τον μήνα Μάρτιο. Συνεπώς, η πανδημία λειτούργησε ανασταλτικά στην υποβολή αιτημάτων. Όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα 1, ο ρυθμός υποβολής των αιτήσεων διακυμάνθηκε στα Ευρωπαϊκά κράτη καθώς άλλα κατά την εκδήλωση της επιδημιολογικής κατάστασης ανέστειλαν τη λειτουργία των συστημάτων ασύλου ενώ άλλα συνέχισαν κανονικά τη λειτουργία τους.

Η πλειοψηφία των αιτημάτων κατατέθηκε στις εξής χώρες, Γερμανία, Γαλλία καθώς και Ισπανία. Αναλυτικότερα, η Γερμανία δέχθηκε 122.000, η Γαλλία 93.000 και η Ισπανία 89.000. Άρα, αυτές οι τρεις χώρες δέχθηκαν συνολικά το μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων που αγγίζει περίπου τα 2/3 του συνόλου. Έπονται με απόκλιση οι χώρες Ελλάδα και Ιταλία με 41.000 και 27.000 αντιστοίχως. Δεν παρουσιάζεται όμως αλλαγή με το 2019 αναφορικά με την υπηκοότητα των αιτούντων άσυλο. Οι περισσότεροι προέρχονται από τη Συρία, το Αφγανιστάν, τη Βενεζουέλα, την Κολομβία αλλά και το Ιράκ. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι άγγιξαν σχεδόν περισσότερα από τα 2/5 του συνόλου. Οι αιτούντες με χώρα καταγωγής τη Συρία ήταν 70.000, από το Αφγανιστάν 50.000, τη Βενεζουέλα 31.000, την Κολομβία 30.000 και τέλος το Ιράκ μόλις 20.000.

Αιτήσεις που υποβλήθηκαν ανά μήνα 2019-2020 στις χώρες υποδοχής

Διάγραμμα 1

(Πηγή: Eurostat,

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en.)

ΕΤΗ	ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ
2013	4.814
2014	9.431
2015	13.187
2016	51.049
2017	58.634
2018	66.957
2019	77.278
2020	40.559
2021 (έως 29.01)	2.054
ΣΥΝΟΛΟ	323.963

Πίνακας 5

Αιτήματα Ασύλου Ανά Έτος στην Ελλάδα, (Πηγή: <https://migration.gov.gr/statistika/>)

Στην περίπτωση της Ελλάδας κατά το εξεταζόμενο έτος, υποβλήθηκαν συνολικά 40.559 αιτήσεις ασύλου. Συγκριτικά με το προηγούμενο έτος διαφαίνεται μιδα αξιοσημείωτη πτώση της τάξεως του 47,5%. Στο τέλος του μήνα Μαρτίου 2020 έπαυσε οριστικά η ισχύς της αναστολής της δυνατότητας υποβολής αιτημάτων ασύλου στη χώρα μας, ενώ όσοι εισήλθαν το Μάρτιο του 2020 και επιθυμούσαν να αιτηθούν διεθνή προστασία μπόρεσαν να καταγράψουν τουλάχιστον τη βούλησή τους προς αυτό. (ΕΔΔΑ, 2020) Η εν λόγω μείωση το 2020 των αιτημάτων ασύλου, προσέδωσε τη δυνατότητα να επανεξεταστούν οι προϋπάρχουσες πρακτικές, αλλά και να εφαρμοστούν πιο αποτελεσματικές μέθοδοι αξιοποιώντας τα ηλεκτρονικά συστήματα. Τα αιτήματα ασύλου κατατίθενται στα Περιφερειακά και Αυτοτελή Κλιμάκια της Υπηρεσίας Ασύλου. Στα τέλη του 2020, όπως και την προηγούμενη χρονιά, εντοπίζονται 24 σημεία σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, σε σύγκριση με τα 23 σημεία του 2018, των 22 στο τέλος του 2017 και 17 στο τέλος του 2016 (Α.Ι.Δ.Α, 2020). Ειδικότερα, διαθέτει συνολικά 12 Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου στην Αττική, τον Πειραιά, στη Θεσσαλονίκη, τη Θράκη, τη Δυτική Ελλάδα, Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου και 12 Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου για ειδικές κατηγορίες αιτούντων διεθνούς προστασίας, όπως αιτούντες που τίθενται υπό κράτηση ή αιτούντες που προέρχονται από συγκεκριμένες χώρες καταγωγής αλλά και άλλες κατηγορίες. Παρατηρήθηκε δηλαδή μια μικρή και όχι αξιοσημείωτη αύξηση των σημείων κατά την τριετία 2017-2020.

3.4 Διεκπεραίωση των αιτήσεων

Η διάρκεια των διαδικασιών εκ της υποβολής της αίτησης μέχρι ωσότου να τελεσιδικήσει η απόφαση, όπως προβλέπεται με την οδηγία 2013/32/ΕΕ, είναι να ολοκληρωθεί εντός έξι μηνών εκτός εξαιρέσεων. Όπως προκύπτει από τις πηγές μας δεν μπορούν να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα σχετικά με τα χρονικά όρια ολοκλήρωσης της διαδικασίας ασύλου στα υπόλοιπα κράτη-μέλη, διότι αυτά διαφοροποιούνται ανάλογα με το κράτος αλλά και τις διαδικασίες (regular, border, fast-track, border fast-track, dublin, admissibility) που εφαρμόζονται από αυτό. Παρατίθεται όμως το εξής, τα αιτήματα ασύλου που υποβλήθηκαν στην Ελλάδα (Α.Ι.Δ.Α, 2020) αποκλειστικά εντός του 2020 και διεκπεραιώθηκαν κατά την πρωτοβάθμια εξέταση, υπολογίζεται ότι κατά μέσο όρο ο χρόνος που αντιστοιχούσε ήταν περίπου ο αριθμός των 67 ημερών. Ειδικότερα, υπολογίζεται το χρονικό διάστημα των 71 ημερών για Αφγανούς αιτούντες, 163 ημέρες για αιτούντες από το Ιράκ, 24 ημέρες για Σύρους αιτούντες (fast-track), 85 ημέρες για αιτούντες από την Τουρκία και 94 ημέρες για αιτούντες που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Αποτυπώνεται λοιπόν μια σημαντική βελτίωση αναφορικά με τον χρόνο που απαιτείται προκειμένου να διεκπεραιωθούν τα αιτήματα ασύλου κατά την πρωτοβάθμια εξέταση συγκριτικά με τα δύο προηγούμενα έτη. Υπολογίζεται το χρονικό διάστημα των 10,3 μηνών κατά το έτος 2019 και αντιστοίχως των 8,5 μηνών για το 2018. Άξιο μνείας είναι ότι το 2019 οι εκκρεμείς συνολικές αιτήσεις αντιπροσώπευαν τον αριθμό των 87.461, από τις οποίες στις 71.396, (ποσοστό δηλαδή της τάξεως του 81.6%), δεν είχε καν διενεργηθεί η προσωπική συνέντευξη (Α.Ι.Δ.Α, 2019).

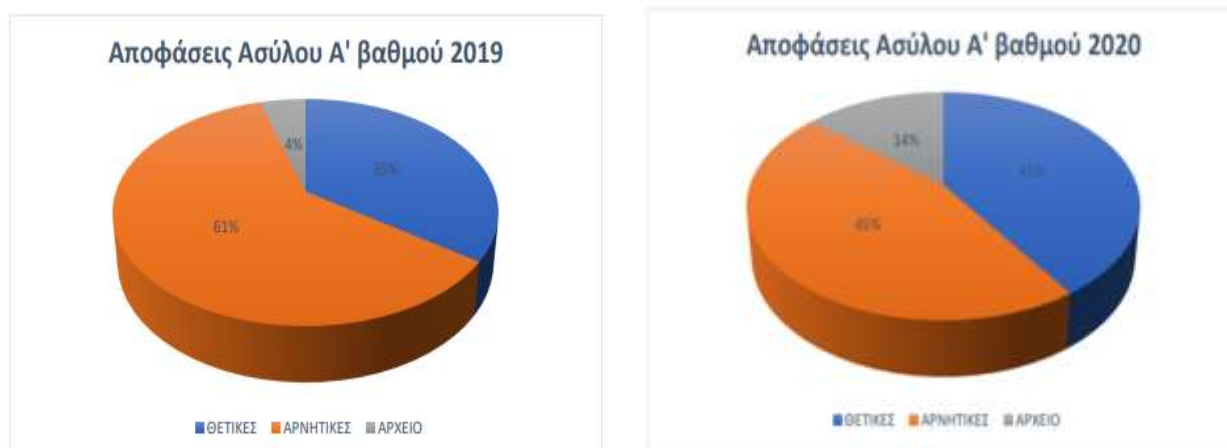
Συνεπώς, επήλθαν αξιοσημείωτες εξελίξεις αναφορικά με τη διεκπεραίωση των αιτημάτων και τη διασφάλιση της ποιότητας κατά την πρωτοβάθμια εξέταση. Στις εν λόγω εξελίξεις περιλαμβάνονται τόσο ότι κατά την πρωτοβάθμια εξέταση των αιτήσεων απαιτείται πλέον λιγότερο χρονικό διάστημα όσο και ότι βελτιώθηκε σημαντικά η ποιότητα των συνεντεύξεων και κατ' επέκταση των ίδιων των αποφάσεων. Αναλογιζόμενοι συνδυαστικά και με το χαμηλό αριθμό υποβολής των αιτημάτων, οι εξελίξεις αυτές αποδεικνύουν ότι εκδόθηκαν από τα Ευρωπαϊκά συστήματα ασύλου από το 2017 περισσότερες αποφάσεις σε σχέση με τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν. Συνολικά, εκδόθηκαν κατά προσέγγιση 534.500 πρωτοβάθμιες αποφάσεις κατά το έτος του 2020, εκ των οποίων η Γερμανία εξέδωσε το 24%, η Ισπανία το 23%, η Γαλλία το 16%, η χώρα μας το 12% και η Ιταλία μόλις το 8%. Συνεπώς, οι προαναφερθείσες χώρες άγγιξαν συνολικά τα 4/5 των πρωτοβάθμιων αποφάσεων. Επρόκειτο κυρίως για αποφάσεις αιτούντων διεθνούς προστασίας με χώρες καταγωγής όπως τη Συρία, τη Βενεζουέλα, το Αφγανιστάν και την Κολομβία.

Και στην περίπτωση της χώρας μας παρουσιάζεται μια αξιοσημείωτη αύξηση του 62% του αριθμού των πρωτοβάθμιων αποφάσεων που εκδόθηκαν, ειδικότερα αν αποπειραθεί μια συγκριτική αποτίμηση των μηνών Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου του 2019 και 2020. Αυτό αποδεικνύει ότι η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου κατάφερε μέσα στην περίοδο της πανδημίας να παραδίδει σχεδόν το σύνολο των αποφάσεων που εκδίδει. Επί του αιτήματος ασύλου η αρμόδια αρχή εκδίδει πρωτοβάθμια απόφαση η οποία λαμβάνεται από εξειδικευμένο προσωπικό κατάλληλα καταρτισμένο. (Ε.Α.Σ.Ο., 2014, σ. 116). Οι αποφάσεις, «ως ατομικές διοικητικές πράξεις, θα πρέπει να περιέχουν αιτιολογία, η οποία να περιλαμβάνει τη διαπίστωση της συνδρομής των κατά νόμο προϋποθέσεων για την έκδοσή τους. Η αιτιολογία θα πρέπει να είναι σαφής, ειδική, επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία που εμπεριέχονται στο διοικητικό φάκελο του/της αιτούντα/σα» (άρθ. 17 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας). Όσον αφορά τις θετικές αποφάσεις, δηλαδή, αποκλειστικά τις αποφάσεις που αναγνωρίζουν τον/την αιτούντα/σα ως πρόσφυγα καθώς και οι αποφάσεις που τον αναγνωρίζουν δικαιούχο επικουρικής προστασίας, συντάσσονται δύο έγγραφα: το «σκεπτικό» δηλαδή πλήρης ανάλυση της διαδικασίας, των ισχυρισμών, των λόγων υπαγωγής στη διεθνή προστασία και το διατακτικό δηλαδή η απόφαση η οποία επιδίδεται στον/στην αιτούντα/σα (Lawrance, B. N., et al., 2015).

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ Α' ΒΑΘΜΟΥ					
	YtD 2019	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	YtD 2020	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ 2019-2020 %
Ιανουάριος	3.807		3.783		-1%
Φεβρουάριος	8.393	120%	9.056	139%	8%
Μάρτιος	13.184	57%	15.960	76%	21%
Απρίλιος	18.033	37%	31.813	99%	76%
Μάιος	21.730	21%	37.839	19%	74%
Ιούνιος	24.701	14%	46.554	23%	88%
Ιούλιος	28.646	16%	53.625	15%	87%
Αύγουστος	31.924	11%	59.176	10%	85%
Σεπτέμβριος	36.306	14%	66.221	12%	82%
Οκτώβριος	40.844	12%	70.419	6%	72%
Νοέμβριος	45.303	11%	76.254	8%	68%
Δεκέμβριος	49.974	10%	81.052	6%	62%

Πίνακας 6

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Διάγραμμα 2

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Σε αυτό καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε και η αύξηση των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Υποστήριξης για το Άσυλο στις αρχές του 2020 στην Ελλάδα. Εν αντιθέσει με τα προηγούμενα χρόνια, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός διεκπεραίωσε περισσότερες συνεντεύξεις και γνωμοδοτήσεις. Κατά το έτος αναφοράς, οι υπάλληλοι της ΕΑΣΟ, διπλασιάστηκαν σε μέγεθος σε πάνω από 1.000 άτομα, διεκπεραιώνοντας στο σύνολο 18.394 συνεντεύξεις και ολοκληρώνοντας τη συγγραφή των 16.406 καταληκτικών γνωμοδοτήσεων, οι οποίες αφορούσαν αιτούντες/ αιτούσες με χώρες καταγωγής το Ιράκ, το Αφγανιστάν, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, τη Συρία καθώς και τη Σομαλία (ΕΑΣΟ, 2020). Οι εν λόγω γνωμοδοτήσεις, ακολούθως

τροποποιήθηκαν ή απλώς επικυρώθηκαν από το ανθρώπινο δυναμικό από το οποίο στελεχώνεται η Υπηρεσία Ασύλου. Η έκδοση πρωτοβάθμιων αποφάσεων των αιτημάτων για διεθνή προστασία που επιτελείται με αυτήν την διαδικασία φέρει την υπογραφή των υπαλλήλων της Υπηρεσίας. Οι τελευταίοι έχουν το δικαίωμα αξιολογώντας τα στοιχεία που εμπεριέχονται στους φακέλους των αιτούντων / αιτουσών να διαφοροποιηθούν αν το επιθυμούν από τη γνωμοδότηση των υπαλλήλων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού. Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας συνετέλεσε και το γεγονός ότι το ανθρώπινο δυναμικό της Υπηρεσίας λαμβάνει πλέον συχνή και στοχευμένη κατάρτιση, από τον EASO αλλά και από φορείς όπως είναι η ΜΕΤΑδραση (A.I.D.A., 2020). Σχεδόν η πλειοψηφία των χειριστών υποθέσεων έχει παρακολουθήσει πολυάριθμες εκπαιδεύσεις από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ασύλου. Μάλιστα πολλοί εξ αυτών παρακολουθώντας εξειδικευμένες εκπαιδευτικές ενότητες οι οποίες εστιάζουν για παράδειγμα στο πώς θα πρέπει να διενεργούν συνεντεύξεις με συγκεκριμένες κατηγορίες αιτούντων (π.χ. ανήλικοι, γυναίκες, θύματα βίας, θύματα βασανιστηρίων κλπ) έχουν λάβει επιπρόσθετη κατάρτιση στις ειδικές ανάγκες των κατηγοριών αυτών και έχουν ενταχθεί με τη σειρά τους στο σώμα των εκπαιδευτών της Υπηρεσίας.

Ειδικότερα, βασικός στόχος του Τμήματος Εκπαίδευσης, Διασφάλισης Ποιότητας και Τεκμηρίωσης καθίσταται η συνεχιζόμενη ανάπτυξη των δεξιοτήτων των χειριστών παρέχοντας συχνή ανατροφοδότηση κατά τη διεκπεραίωση των υποθέσεων ασύλου. Παράλληλα, το τμήμα έχει αναπτύξει και ειδικούς μηχανισμούς οι οποίοι ελέγχουν αν διασφαλίζεται η ποιότητα καθόλη τη διάρκεια μιας πρωτοβάθμιας εξέτασης. Έχοντας μάλιστα ως κύριο αρωγό τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό, προετοιμάζει επίκαιρες εκθέσεις οι οποίες περιέχουν ουσιώδεις πληροφορίες ως προς τις χώρες καταγωγής των αιτούντων συνδράμοντας καταλυτικά στο δύσκολο έργο των χειριστών. Έχει προχωρήσει και στη δημιουργία αποθετηρίου παλαιότερων αποφάσεων ανά χώρα όπου οι χειριστές έχουν τη δυνατότητα να ανατρέχουν και να συμβουλευονται. Ταυτόχρονα, υπέγραψε μνημόνιο συνεργασίας με την Ύπατη Αρμοστεία (UNHCR, 2020). Αναδιαμορφώνει επίσης συνεχώς τις Standard Operating Procedures (SOPs) με τη βοήθεια εμπειρογνομώνων τοποθετώντας συνολικά είκοσι τρεις συνεργάτες, ως ομάδα διασφάλισης ποιότητας της Ύπατης Αρμοστείας.

Αναφορικά τώρα με τον αριθμό των υπαλλήλων της Υπηρεσίας Ασύλου στα τέλη του 2019, κατανεμημένοι στην Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου, ΠΓΑ και ΑΚΑ, ήταν 886, έναντι 679 στο τέλος του 2018 και 515 στο τέλος του 2017. Όπως διαφαίνεται, ο συνολικός αριθμός του προσωπικού έχει αυξηθεί όχι όμως σημαντικά. Η ελληνική Υπηρεσία Ασύλου περιλαμβάνει 318 μόνιμους υπαλλήλους και υπαλλήλους με συμβάσεις αορίστου χρόνου, 22 υπαλλήλους άλλων Δημοσίων Αρχών με απόσπαση και 546 υπαλλήλους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Το 2019 προσελήφθησαν 200 υπάλληλοι, όλοι εκ των οποίων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και άλλοι 220 εργαζόμενοι κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020 (A.I.D.A., 2020).

Το 2020, το ποσοστό αναγνώρισης των αιτημάτων ασύλου σε επίπεδο ΕΕ+ έφτασε το 42%. Από τις 534.500 αποφάσεις που εκδόθηκαν, οι 224.000 ήταν καταφατικές και παρείχαν κάποια μορφή προστασίας στον αιτούντα. Η πλειονότητα των θετικών αποφάσεων σε πρώτο βαθμό χορήγησε το καθεστώς του πρόσφυγα (113.000, ή το 50% όλων των θετικών αποφάσεων). Περίπου 52.000 υποθέσεις (23% όλων των

θετικών αποφάσεων) έλαβαν δευτερεύουσα προστασία, ενώ 59.000 υποθέσεις (27% όλων των θετικών αποφάσεων) έλαβαν ανθρωπιστική προστασία (Εικόνα 2).

Οι βελτιώσεις στην ποιότητα της διαδικασίας απόφασης επηρέασαν σημαντικά τα ποσοστά αναγνώρισης (Kagan, M., 2002). Εδώ οφείλουμε να διευκρινίσουμε την ορολογία «ποσοστά αναγνώρισης». Ως «ποσοστά αναγνώρισης» νοείται ο αριθμός των θετικών αποφάσεων ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των αποφάσεων επί τα αιτήματα διεθνούς προστασίας. Κατά το έτος αναφοράς, τα ποσοστά αναγνώρισης των Ευρωπαϊκών χωρών κατά την πρωτοβάθμια εξέταση άγγιζαν το 42%. Ειδικότερα, εκδόθηκαν συνολικά 534.500 αποφάσεις, εκ των οποίων οι 224.000 ήταν αποφάσεις που αναγνώριζαν τον αιτούντα ως πρόσφυγα ή δικαιούχο επικουρικής προστασίας ή του χορηγούσαν κάποια άλλη μορφή προστασίας όπως για ανθρωπιστικούς λόγους. Συγκεκριμένα, 113.000 πρωτοβάθμιες αποφάσεις, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 50% του συνόλου των θετικών αποφάσεων αναγνώριζαν τον αιτούντα ως πρόσφυγα, ενώ 52.000 της τάξεως δηλαδή του 23% του συνόλου τον αναγνώριζαν ως δικαιούχο επικουρικής προστασίας. Κάποια άλλη μορφή προστασίας συναντάται στις 59.000 αποφάσεις και σε ποσοστό μόλις του 27%, όπως αποτυπώνεται χαρακτηριστικά και στο διάγραμμα 2.

Άξιο μνείας είναι ότι αντιθέτως με τον σταθερό ρυθμό των πρωτοβάθμιων αποφάσεων παρατηρείται μια μικρή πτώση κατά τον β' ή ανώτερο βαθμό της τάξεως του ένα πέμπτου. Το 2020 εκδόθηκαν 237.000 έναντι των 300.000 κατά τα έτη 2018 - 2019. Περισσότερα μάλιστα από τα 2/3 του συνόλου των δευτεροβάθμιων αποφάσεων εκδόθηκαν από την Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία. Αναλυτικότερα, η Γερμανία προέβη στην συνολική έκδοση του 42% των αποφάσεων, εν αντιθέσει με τη Γαλλία και την Ιταλία που προχώρησαν μόλις στο 18% και 10% αντιστοίχως. Οι σχετικές αποφάσεις, όπως και το 2019, θα μπορούσαμε να πούμε περισσότερες από 2 στις 5, αφορούσαν κυρίως αιτούντες με χώρες καταγωγής όπως το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, την Συρία, την Νιγηρία και το Ιράκ. Και εδώ η πλειοψηφία των αποφάσεων που εκδόθηκαν ήτοι 70.000 από τις 237.000 χορηγούσαν κάποια μορφή προστασίας, 26.000 σε σύγκριση με τις 44.000 που αναγνώριζαν τον αιτούντα ως πρόσφυγα ή δικαιούχο επικουρικής προστασίας.

Αποφάσεις κατά την πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εξέταση ή κατά τον ανώτερο βαθμό των Ευρωπαϊκών χωρών, έτος 2020

Διάγραμμα 3

(Πηγή: Eurostat [migr_asyappetz], δεδομένα μέχρι και την 28^η Απριλίου του 2021, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappetz&lang=en)

Ακολούθως, αποτυπώνεται και το σύνολο των αποφάσεων προσφυγικού καθεστώτος που έχουν εκδοθεί σε α΄ και β΄ βαθμό κατά την τελευταία εξαετία στη χώρα μας. Αποτιμώντας τα δεδομένα, διαφαίνεται ότι κατά το χρονικό διάστημα των ετών 2016 έως 2022 το ποσοστό αναγνώρισης ανήλθε περίπου στο 45-55%.

Αναγνώριση Προσφυγικού Καθεστώτος σε Α΄ και Β΄ Βαθμό

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΚΔΟΘΕΙ ΣΕ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΕΤΗ ²		
Έτος	Αναγνώριση Καθεστώτος Πρόσφυγα (Α΄ Βαθμός)	Αναγνώριση Καθεστώτος Πρόσφυγα (Β΄ Βαθμός)
2016	2.451	6
2017	9.298	80
2018	12.617	180
2019	13.521	312
2020	26.339	480
2021	13.046	730
2022	1.107	50
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑ ΒΑΘΜΟ	78.379	1.838
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	80.217	

Πίνακας 7α

Επικουρική Προστασία σε Α΄ και Β΄ Βαθμό

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΚΔΟΘΕΙ ΣΕ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΕΤΗ ²		
Έτος	Επικουρική Προστασία (Α΄ Βαθμός)	Επικουρική Προστασία (Β΄ Βαθμός)
2016	249	1
2017	1.045	43
2018	2.573	94
2019	3.846	311
2020	7.947	565
2021	3.529	1.131
2022	36	38
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑ ΒΑΘΜΟ	19.225	2.183
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	21.408	

Πίνακας 7β

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων στις Ευρωπαϊκές χώρες μειώθηκε καθώς εκδόθηκαν, όπως αναλυτικά αναφέρθηκε, περισσότερες αποφάσεις από τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν το 2020. Μέχρι το τέλος του έτους ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων άγγιξε τις 773.600, μείωση δηλαδή του 18% σε σύγκριση με το 2019. Ωστόσο, παραμένει αρκετά υψηλότερος συγκριτικά με τα πριν από την κρίση του 2014 επίπεδα. Αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας, όπως διαφαίνεται στους κάτωθι πίνακες, ο αριθμός των εκκρεμών θεμάτων τόσο για την Υπηρεσία Ασύλου όσο και για την Αρχή Προσφυγών μειώθηκε στο 4% τον Δεκέμβριο συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα. Τον Δεκέμβριο του 2020 έναντι του Δεκεμβρίου του 2019, η διαφορά των εκκρεμών αποφάσεων έγκειται στο -43%, ποσοστό που αγγίζει τις 79.888. Απόλυτα ανταποκρινόμενη στις επείγουσες και έκτακτες ανάγκες που προέκυψαν από τη μεταβαλλόμενη επιδημιολογική κατάσταση, η Κυβέρνηση επιτάχυνε τις ενέργειές της εκδίδοντας τις υπουργικές αποφάσεις 14020/22.04.2020 και 16393/09.06.2020, σύμφωνα με τις οποίες, όχι μόνο ταχυδρομικώς ή από εταιρείες ταχυμεταφορών μπορούσαν να αποστέλλονται επιπρόσθετα έγγραφα για τις εκκρεμείς αιτήσεις ή για οποιουδήποτε άλλου είδους αιτήσεων. Κατά την δευτεροβάθμια διαδικασία εξέτασης του ασύλου οι Επιτροπές Προσφυγών εντατικοποίησαν και εκείνες με τη σειρά του τις εργασίες τους αποσκοπώντας στη βελτίωση της διεκπεραίωσης των αιτημάτων και της έκδοσης αποφάσεων έχοντας και την αρωγή από το 2017 εισηγητών του Ευρωπαϊκού Οργανισμού καθώς και από το 2020 πρόσθετους εισηγητές της Αρχής Προσφυγών (EASO, 2020).

Εκκρεμότητες και ροή Καταληκτικών Πράξεων Α' και Β' Βαθμού

ΜΗΝΑΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΒΟΥΛΗΣΕΙΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α' ΒΑΘΜΟΥ (ΕΠΙ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ)	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β' ΒΑΘΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α' ΒΑΘΜΟΥ ²	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β' ΒΑΘΜΟΥ ²
Ιαν-20	32.854	93.327	14.410	140.591		3.984	1.862
Φεβ-20	29.060	97.023	12.379	138.462	-1,51%	8.232	3.608
Μαρ-20	27.500	92.665	11.657	131.822	-4,80%	7.979	1.442
Απρ-20	28.431	77.070	9.121	114.622	-13,05%	17.154	2.541
Μαϊ-20	25.193	74.743	8.556	108.492	-5,35%	3.543	1.927
Ιουν-20	21.104	73.725	7.985	102.814	-5,23%	5.547	2.018
Ιουλ-20	18.381	73.002	7.725	99.108	-3,60%	6.955	1.932
Αυγ-20	17.679	70.607	7.755	96.041	-3,09%	5.481	1.516
Σεπ-20	17.573	66.639	6.466	90.678	-5,58%	6.989	2.550
Οκτ-20	18.226	64.420	5.276	87.922	-3,04%	4.181	2.247
Νοε-20	19.024	60.329	3.951	83.304	-5,25%	5.743	2.171
Δεκ-20	18.988	57.347	3.651	79.986	-3,98%	4.881	1.173
Ιαν-21	18.553	56.044	2.600	77.197	-3,49%	3.485	1.672
Φεβ-21	18.244	54.441	2.249	74.934	-2,93%	4.161	1.225
Μαρ-21	16.869	49.462	1.931	68.262	-8,90%	7.690	1.093
Απρ-21	16.578	48.655	2.880	68.113	-0,22%	3.692	954
Μαϊ-21	16.134	47.683	2.842	66.659	-2,13%	3.619	981
Ιουν-21	10.545	46.247	3.153	59.945	-10,07%	9.488	1.146
Ιουλ-21	3.619	43.849	4.201	51.669	-13,81%	11.759	771
Αυγ-21	3.239	42.073	4.833	50.145	-2,95%	4.467	1.032
Σεπ-21	2.554	35.524	4.822	42.900	-14,45%	11.325	1.827
Οκτ-21	2.637	34.311	5.003	41.951	-2,21%	3.654	1.836
Νοε-21	3.067	34.178	4.925	42.170	0,52%	3.787	1.808
Δεκ-21	3.069	31.787	5.258	40.114	-4,88%	4.879	1.606
Ιαν-22	2.990	30.103	5.132	38.225	-4,71%	3.891	1.451

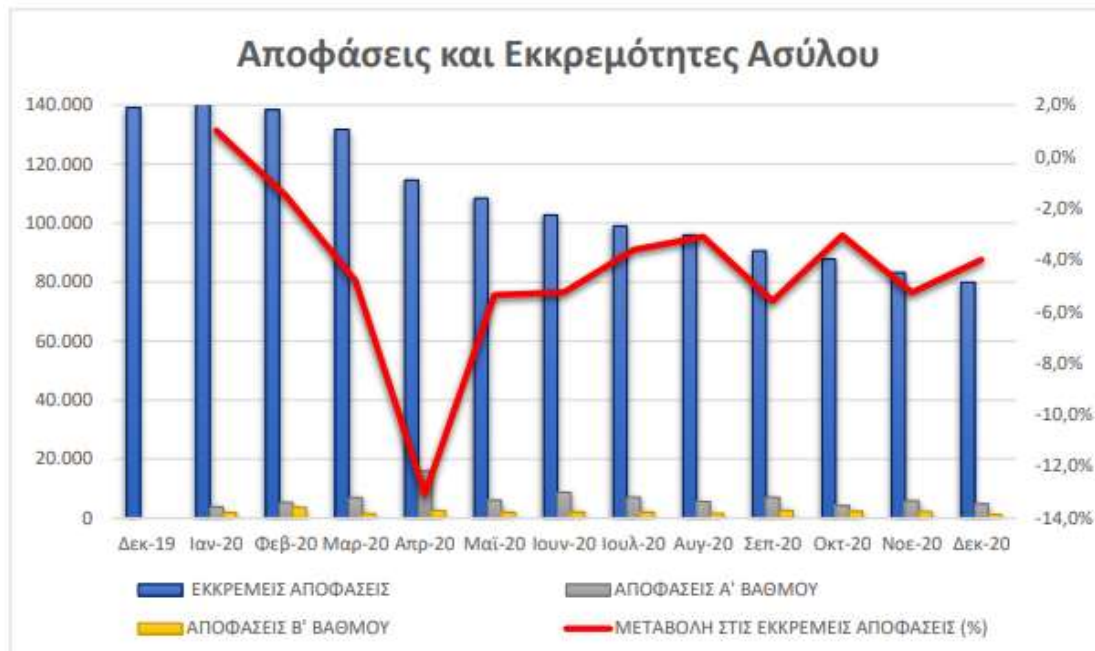
Πίνακας 8

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ: ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ						
ΜΗΝΑΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ
Δεκ-19	123.515	15.635	139.150			
Ιαν-20	126.181	14.376	140.557	1,0%	3.783	1.862
Φεβ-20	126.083	12.334	138.417	-1,5%	5.273	3.619
Μαρ-20	120.165	11.599	131.764	-4,8%	6.904	1.443
Απρ-20	105.501	9.061	114.562	-13,1%	15.853	2.541
Μαϊ-20	99.936	8.485	108.421	-5,4%	6.026	1.926
Ιουν-20	94.829	7.900	102.729	-5,2%	8.715	2.018
Ιουλ-20	91.383	7.637	99.020	-3,6%	7.071	1.935
Αυγ-20	88.286	7.664	95.950	-3,1%	5.551	1.517
Σεπ-20	84.212	6.373	90.585	-5,6%	7.045	2.552
Οκτ-20	82.646	5.182	87.828	-3,0%	4.198	2.247
Νοε-20	79.353	3.851	83.204	-5,3%	5.835	2.179
Δεκ-20	76.335	3.553	79.888	-4,0%	4.798	1.174

Πίνακας 9

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Διάγραμμα 4

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Άξιο μνείας είναι ότι με το Ν. 4686/2020 καταργήθηκαν οι Επιτροπές του προεδρικού διατάγματος 114/2010 και του Ν. 3907/2011 ενώ οι εκκρεμείς προσφυγές πέρασαν στην αρμοδιότητα των Ανεξαρτήτων Επιτροπών Προσφυγών του Ν. 4376/2016 όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 4636/2019. Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί ότι με το Ν. 4686/2020 καταργήθηκε η δυνατότητα των Ανεξαρτήτων Επιτροπών Προσφυγών, σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης επί του αιτήματος διεθνούς προστασίας του προσφεύγοντος και εφόσον πιθανολογούν ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις της περ. (στ) του άρθρου 19Α του Κώδικα Μετανάστευσης, υπό τον όρο τελεσιδικίας της απόφασης, να παραπέμπουν την υπόθεση στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου για να αποφασίσει σχετικά με τη χορήγηση ή μη στον αλλοδαπό της εν λόγω άδειας διαμονής στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους. Ιστορικά, οι Επιτροπές Προσφυγών του Π.Δ. 114/2010 είχαν τη δυνατότητα να χορηγήσουν στον αιτούντα, του οποίου την αίτηση διεθνούς προστασίας απέρριπταν, «ανθρωπιστικό καθεστώς» δηλαδή καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους (άρθρο 28). Με το Π.Δ. 167/2014, η αρμοδιότητα αυτή αφαιρέθηκε από τις Επιτροπές Προσφυγών του ΠΔ 114/2010 και δόθηκε στο τότε Υπουργείο Εσωτερικών. (ΕΔΔΑ, 2020)

ΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ		
ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ (Σε ημέρες)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ
ΕΝΔΟΧΩΡΑ	100	6.974
ΝΗΣΙΑ	77	3.881
ΣΥΝΟΛΑ (ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ)	92	10.855

Πίνακας 10 : Μέσοι Χρόνοι – Β'

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο χρόνος υπολογίστηκε σε μέρες και αφορά το χρόνο από την κατάθεση έως την έκδοση απόφασης των προσφυγών (10.855 συνολικά) που κατατέθηκαν από την 01/12/2019 μέχρι τις 31/12/2020 και για τις οποίες εκδόθηκε απόφαση στο ίδιο χρονικό διάστημα.

ΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ		
ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ (Σε ημέρες)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ
ΕΝΔΟΧΩΡΑ	55	16.559
ΝΗΣΙΑ	56	4.457
ΣΥΝΟΛΑ (ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ)	55	21.016

Πίνακας 11

(Πηγή: Ετήσιο Ενημερωτικό Σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, <https://migration.gov.gr/tag/enimerotika/>)

Σε σχέση με τα δεδομένα του ανωτέρου πίνακα, ο χρόνος υπολογίστηκε και εδώ σε μέρες και αφορά το χρόνο από την ΣΥΖΗΤΗΣΗ έως την έκδοση απόφασης των προσφυγών (21.016 συνολικά) που συζητήθηκαν από την 01/12/2019 μέχρι τις 31/12/2020 και για τις οποίες εκδόθηκε απόφαση στο ίδιο χρονικό διάστημα. Καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία των προσφυγών διαδραμάτισε και η Ύπατη Αρμοστεία μέσω της ολοκλήρωσης του έργου «Διασφάλιση ποιότητας στις Διαδικασίες Ασύλου και δωρεάν νομική συνδρομή σε ευάλωτους αιτούντες άσυλο» τοποθετώντας συνολικά 41 δικηγόρους και υποστηρίζοντας την ελληνική Υπηρεσία Ασύλου σε 12.490 περιπτώσεις. Αριθμός που αντιστοιχεί σε 10.201 υποθέσεις οι οποίες εξετάστηκαν από την τελευταία και αντιπροσώπευαν συνολικά το 32% των αποφάσεων που εκδόθηκαν, παρέχοντας νομική συνδρομή σε 7.415 δικαιούχους.

Συμπεράσματα

Η πανδημία του 2020 φαίνεται να λειτούργησε ως παράγοντας ανάσχεσης της κινητικότητας. Αυτό όμως είναι κάτι που μπορεί να μεταβληθεί μελλοντικά με την μετανάστευση προς το Ευρωπαϊκό έδαφος να ρέει με σταθερό ή αυξανόμενο ρυθμό. Σε αυτό το πλαίσιο, ανακύπτουν θεμελιώδη ζητήματα αναφορικά με τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής ένωσης τα οποία θα εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο δημόσιας συζήτησης σε σχέση με την αποτελεσματική πρόσβαση στο ευρωπαϊκό έδαφος και στις διαδικασίες ασύλου. Παράλληλα, η πανδημία προσέδωσε μια νέα ώθηση στο να επιταχυνθεί η ανάπτυξη και η αξιοποίηση των ψηφιακών συστημάτων στο εξεταζόμενο πεδίο. Κατά το έτος αναφοράς, οι Ευρωπαϊκές χώρες συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας, ψηφιοποίησαν σχεδόν κάθε στάδιο των διαδικασιών ασύλου. Τα αποτελέσματα μάλιστα αποδεικνύουν την ανθεκτικότητα των εθνικών συστημάτων ασύλου και υποδοχής των χωρών, τα οποία προσαρμόστηκαν ταχύτατα, έχοντας ως απάντηση τις ψηφιακές λύσεις.

Αυτές οι καινοτομίες κρίνονται απαραίτητες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας αλλά και την αντιμετώπιση παρόμοιων μελλοντικών προκλήσεων, διατηρώντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού συστήματος (Karageorgiou, E., 2021). Συνεπώς, κατά το έτος 2020 παρατηρείται ότι όλες οι Ευρωπαϊκές απόπειρες στράφηκαν στην αποτελεσματική αλλά και ταχύτατη διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου σε πρώτο, δεύτερο ή ανώτερο βαθμό, συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη.

Παρά τις προκλήσεις της πανδημίας, η διεθνής κοινότητα μέσω πολυμερών συνεργασιών σημείωσε αξιοσημείωτη πρόοδο κατά το έτος αναφοράς στο πλαίσιο του νέου συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο. Η νέα συμφωνία, που παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους αποτελεί κείμενο βάσης στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των χωρών, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και επιβεβαιώνοντας ότι η αποτελεσματικότητα μπορεί να ευοδωθεί μέσω της προόδου που σημειώνεται στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και της διαχείρισης των συνόρων μέσω της δίκαιης κατανομής.

Ταυτόχρονα, διαφαίνεται και η συνεχιζόμενη επιτακτική ανάγκη για επιχειρησιακή υποστήριξη και καθοδήγηση για την εφαρμογή κοινών κανόνων ασύλου στα ίδια τα κράτη μέλη. Ειδικότερα, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός ασχολήθηκε με το Ελληνικό κράτος περισσότερο από κάθε άλλο Ευρωπαϊκό κράτος μέλος, αυξάνοντας σταδιακά ολοένα και περισσότερο τις αρμοδιότητές του στη χώρα μας. Αν δει κανείς μάλιστα συγκριτικά τα αριθμητικά δεδομένα που παρουσιάζονται, καταλήγει εύκολα στο συμπέρασμα ότι η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου εξαρτάται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό σχεδόν στο σύνολο των διαδικασιών της. Από την καταγραφή μιας αίτησης, απλών δηλαδή διοικητικών ενεργειών, την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εξέταση μιας αίτησης ασύλου μέχρι και την κατάρτιση, εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου. Η διενέργεια συνεντεύξεων και η συγγραφή γνωμοδοτήσεων από πλευράς του Ευρωπαϊκού φορέα διευκολύνει το έργο των χειριστών κατά την συγγραφή των αποφάσεων, συνδράμοντας καθοριστικά στη μείωση του κατά μέσου όρου χρόνου εξέτασης των αιτημάτων καθώς και στην ενίσχυση της ποιότητας κατά την πρωτοβάθμια διαδικασία. Επίσης, καταγράφεται και μια αξιοσημείωτη αύξηση στο προσωπικό που ανέπτυξε στη χώρα όχι μόνο στην ίδια την Υπηρεσία αλλά και στην Αρχή Προσφυγών διαμέσου εισηγητών καθώς και στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Συνεπώς, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού φορέα, οι οποίες συνεχίζονται με αυξανόμενο ρυθμό, ενώ μάλιστα έχουν αποτυπωθεί και στην ελληνική νομοθεσία. Άξιο σίγουρα μνείας είναι και η μετεξέλιξη του Ευρωπαϊκού φορέα σε Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, από EASO σε EUAA δηλαδή. Ο κανονισμός για τη σύσταση ενός πλήρως ανεπτυγμένου Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο καθιστά ακόμη ένα σημαντικό δομικό στοιχείο ενός συνεκτικού και λειτουργικού συστήματος (EUAA, 2022). Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού που θα ασκηθούν επί ελληνικού εδάφους παρουσιάζουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για μελλοντική εξέταση.

Ενώ όμως η εθνική Υπηρεσία Ασύλου συνεπικουρείται σημαντικά από πολυάριθμο προσωπικό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού τόσο στα νησιά όσο και στην ενδοχώρα διαπιστώνεται η υποστελέχυσή της σε μόνιμο και εκπαιδευμένο προσωπικό, ικανό να συγκεράσει ιδανικά και μακροπρόθεσμα την επιδιωκόμενη ταχύτητα με τη θεμιτή διατήρηση ποιοτικών κριτηρίων κατά τη διαδικασία. Εν αντιθέσει, προτιμάται η πρόσληψη απασχολούμενων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και μάλιστα με τέτοιο τρόπο ο οποίος προκαλεί κενά έστω προσωρινά σε ανθρώπινο δυναμικό αλλά και καθυστερήσεις στον ίδιο τον προγραμματισμό της διοίκησης κατά τη διαδικασία επεξεργασίας αιτημάτων ασύλου.

Συνεκτιμώντας τα δεδομένα που αποτυπώνονται ανωτέρω, οι ροές και οι εκκρεμότητες της ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου μειώθηκαν κατά 80% και 43% αντίστοιχα, ενώ οι διαδικασίες ασύλου επιταχύνθηκαν κατά 65% κατά το έτος αναφοράς. Η σταθεροποίηση του χαμηλού ρυθμού αφίξεων κατέστη πράξη την αποσυμφόρηση των νησιών και των δομών της ενδοχώρας. Οι διαδικασίες αυτές, εφόσον ήταν εφικτό, υλοποιούνταν εξ αποστάσεως με τη συνδρομή ψηφιακών μέσων ή παρέχονταν με περιορισμένες επαφές διά ζώσης. Η εμφάνιση της πανδημίας του COVID-19, ειδικότερα κατά τους πρώτους μήνες της ταχέως εξελισσόμενης επιδημιολογικής κατάστασης, κατέστη την απομακρυσμένη εργασία σε πραγματικό χρόνο ακόμη πιο απαραίτητη και επείγουσα για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των εργαζομένων και των αιτούντων άσυλο, αποτρέποντας παράλληλα ενδεχόμενες γραφειοκρατικές καθυστερήσεις και αναθερώντας εργασιακές πρακτικές.

Αναλυτικότερα, η τηλεργασία και τα υγειονομικά πρωτόκολλα έδρασαν καταλυτικά σε κάθε στάδιο της εξέτασης των αιτημάτων, τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο βαθμό, όπως στις προσωπικές συνεντεύξεις, στην παροχή διερμηνείας και νομικής συνδρομής, στη διαχείριση των υποθέσεων ακόμα και στην ομαλή συνέχιση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ανθρωπίνου δυναμικού.

Αξιοσημείωτη επιτάχυνση των διαδικασιών παρατηρείται και στον τομέα των επιστροφών – απελάσεων - μετεγκαταστάσεων με παράλληλη τήρηση των αυστηρών υγειονομικών απαιτήσεων. Ως θετική αντίδραση των χωρών της ΕΕ+, καταγράφεται η μετεγκατάσταση ανηλίκων, κυρίως ασυνόδευτων, από την Ελλάδα σε όλη την Ευρώπη, γεγονός που αποδεικνύει τη διασφάλιση της δίκαιης και ανθρώπινης μεταχείρισης των αιτούντων διεθνή προστασία, καθώς και την ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών διοικητικών αρχών στον τομέα του ασύλου. Από όλα τ' ανωτέρω και από την διασταύρωση των πληροφοριών μας, διαφαίνεται ότι η Ελλάδα μέσα σε ένα χρόνο, κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για να διασφαλίσει την αδιάλειπτη παροχή των υπηρεσιών της και να εξασφαλίσει την ποιότητα αποδεικνύοντας τόσο την ανθεκτικότητα όσο και την ευελιξία του εθνικού συστήματος ασύλου, γεγονός που αποτυπώνεται και στην εθνική της νομοθεσία. Συνεπώς, όλοι οι δείκτες καταγραφής της κατάστασης γύρω από τη διαχείριση του μεταναστευτικού κλείνουν με θετικό πρόσημο, παρά τις προκλήσεις και τις μεγάλες δυσκολίες απέναντι στο απροσδόκητο.

Εν κατακλείδι, το 2020 δεν ήταν μια συνηθισμένη χρονιά για την Ελλάδα ή τον υπόλοιπο κόσμο. Η πανδημία επηρέασε σε παγκόσμιο επίπεδο κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας. Τα διδάγματα που αντλήθηκαν κρίνονται πολύτιμα για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση των διαδικασιών χορήγησης ασύλου στις Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Δεδομένου μάλιστα ότι η Ελλάδα αποτελεί πρώτη χώρα εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επιφορτίζεται συνεχώς δυσανάλογο βάρος ευθυνών εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης. Ταυτόχρονα μέχρι τώρα έχει επιδείξει καθυστέρηση στο να σχεδιάσει μια ολιστική και ανθρωπιστική μεταναστευτική πολιτική. Σύμφωνα με δημοσιευμένο άρθρο της Δρος Α. Δημητριάδη, Κύριας Ερευνήτριας και Υπεύθυνης του Προγράμματος Μετανάστευσης του ΕΛΙΑΜΕΠ *«Και αυτή είναι η μεγαλύτερη πρόκληση για την Ελλάδα και την ΕΕ: το να επιδείξουν την απαραίτητη προθυμία να προχωρήσουν όλοι μαζί επενδύοντας στη μετανάστευση εντός της Ευρώπης και πέραν αυτής. Είναι μια πρόκληση στην οποία όλοι θα πρέπει να ανταποκριθούν υπερβαίνοντας τις δυσκολίες προς όφελος όλων. Η μεγαλύτερη όμως πρόκληση είναι να διασφαλιστεί ότι το δικαίωμα και η πρόσβαση στο άσυλο θα διατηρηθούν στο ακέραιο και θα αποτελέσουν προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα επόμενα χρόνια.»* (Dimitriadi, A., 2020). Οι εμπλεκόμενοι λοιπόν στη διαμόρφωση πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, δεσμευόμενοι από τις αρχές του κράτους δικαίου, της ισότητας, της ισονομίας και της ελευθερίας των πολιτών, οφείλουν να συνηγορήσουν προς μια οικουμενική συνεργασία και συντονισμό, όπου, χωρίς αποκλεισμούς, όλος ο πληθυσμός θα έχει ίση πρόσβαση και τα ίδια δικαιώματα στη φροντίδα. Η εξεύρεση κοινού τόπου γύρω από το ζήτημα αυτό σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο αποτελεί εχέγγυο επιτυχίας και βιωσιμότητας των όποιων λύσεων προκριθούν.

Όπως έχει δείξει η ιστορία, η θεματική του ασύλου αποτελεί ένα ευρύ πεδίο έρευνας όπου παραμένει δυναμικό καθώς αλλάζει συνεχώς. Ως φυσικό επακόλουθο, θα παρουσιάσει ιδιαίτερη αξία, να ερευνήσουμε μελλοντικά και να αξιολογήσουμε την Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου, λαμβάνοντας όμως υπόψη τα νέα στοιχεία που θα δημιουργηθούν σε επίπεδο μεταναστευτικών ροών και τις ενδεχόμενες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή πολιτική ασύλου.

Βιβλιογραφικές Αναφορές – Πηγές

Δον. Παπαγιάννης, Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2001.

Μπουραντάς Δ., Μάνατζμεντ - Θεωρητικό Υπόβαθρο - Σύγχρονες Πρακτικές, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα 2002.

Δημητρόπουλος Γ.Ε., (1994). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα.

Κυριαζή, Ν., (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα: κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.

ΣΤΑΛΙΚΑΣ, Α. (2011). Μέθοδοι έρευνας στην κλινική ψυχολογία. Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα.

Τάτσης, Ν.Χ. (2004). *“Κοινωνιολογία, Ιστορική εισαγωγή και θεωρητικές θεμελιώσεις.”* Αθήνα: Οδυσσέας.

Glaser, B. (1962). Secondary analysis: a strategy for the use of knowledge from research elsewhere. *Social Problems*, 10(1), 70-74.

Glaser, B. (1963). Retreading research materials: The use of secondary analysis by the independent researcher. *The American Behavioural Scientist*, 6(10), 11-14.

Smrkolj, M. (2010). International Institutions and Individualized Decision-Making: An Example of UNHCR's Refugee Status Determination. In *The Exercise of Public Authority by International Institutions* (pp. 165-193). Springer, Berlin, Heidelberg.

Lawrance, B. N., & Ruffer, G. (Eds.). (2015). *Adjudicating refugee and asylum status*. Cambridge University Press.

Kagan, M. (2002). Is truth in the eye of the beholder-objective credibility assessment in refugee status determination. *Geo. Immigr. LJ*, 17, 367.

Gibb, R., & Good, A. (2013). Do the facts speak for themselves? Country of origin information in French and British refugee status determination procedures. *International Journal of Refugee Law*, 25(2), 291-322.

Avery, C. L. (1983). Refugee status decision-making: the systems of ten countries. *Stan. J. Int'l L.*, 19, 235.

Hyman, H. (1972). *Secondary Analysis of Sample Surveys: Principles, Procedures and Potentialities*, London: John Wiley & Sons.

Karageorgiou, E. (2021). 4. The Impact of the New EU Pact on Europe's External Borders: The Case of Greece. *The EU Pact on Migration and Asylum in light of the United Nations Global Compact on Refugees*, 47.

Malkki H.L. (1995), *Purity and Exile*, Chicago Uni. Press.

Weber, M. (1991). *Η μεθοδολογία των κοινωνικών επιστημών*, (πρόλ. Εισ. Μιτσο. ΜΓ Κυπραίος). Αθήνα: Παπαζήσης.

Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και οι Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια για τον Καθορισμό του Καθεστώτος Προσφύγων βάσει της Συνθήκης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, Επανεκδοση Γενεύη, Δεκέμβριος 2011, HCR/1P/4/ENG/REV.

Ειδική έκθεση 24/2019: Ενωσιακή στήριξη για τη διαχείριση της μετανάστευσης στην Ελλάδα και την Ιταλία, Διαθέσιμο στη δ/ση: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/migration-24-2019/el/#chapter10>.

Ενδεικτική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΔΑΔ) για την αποτελεσματική προσφυγή: Jabari κατά Τουρκίας, παρ. 50, Conka κατά Βελγίου, παρ. 79, Gebremedhin κατά Γαλλίας, Αίτηση Αρ. 25389/05, 26 Απριλίου 2007, παρ. 58, 66; De Souza Ribeiro v. Γαλλίας,, GC, Αίτηση αρ. 22689/07, 13 Δεκεμβρίου 2012, παρ. 82, Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας, GC, παρ. 206.

Επιτροπή, Ε. (2011). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένας προϋπολογισμός για την «Ευρώπη 2020»: Μέρος II: Δελτία πολιτικής. Διαθέσιμο στη δ/ση https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF.

Ετήσιος Απολογισμός (2020), ΜΕΤΑδραση. Διαθέσιμο στη δ/ση: https://metadrasi.org/wp-content/uploads/2021/11/Annual-report-2020_GR.pdf.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα. “Νέο Ξεκίνημα Για Το Μεταναστευτικό: Οικοδομούμε Εμπιστοσύνη Και Επιτυγχάνουμε Μία Νέα Ισορροπία Ανάμεσα Στην Ευθύνη Και Την Αλληλεγγύη,” September 24, 2020. https://ec.europa.eu/greece/news/20200923_8_el?fbclid=IwAR0o-dH5SnXkqzO9EA8pYPXmIMG6Vw8rqQdsygPYNR0VbwpV97ugj0CG4CQ.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, [2000] ΕΕ L 316/1.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 50/1.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 222/3. Ο κανονισμός παραμένει σε ισχύ σε σχέση με τον κανονισμό Δουβλίνο III, με εξαίρεση το άρθρο 11 παράγραφος 1 και τα άρθρα 13, 14 και 17. 23.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/1 (έναρξη ισχύος: 20 Ιουλίου 2015).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση) (Δουβλίνο III), [2013] ΕΕ L 180/31 (έναρξη ισχύος: 1 Ιανουαρίου 2014).

Κανονισμός της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου, άρθρο 9, Βλ. <https://www.ypes.gr/scheseis-dimosion-ypallilon-kai-politon-odigos-orthis-dioikitikis-symperiforas/>.

Οδηγία 2001/55/EK του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων, [2001] EE L 212/12.

Οδηγία 2003/9/EK του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, [2003] EE L 31/18.

Οδηγία 2003/86/EK του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, [2003] EE L 251/12. 30 Οδηγία 2003/109/EK του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες [2004] EE L 16/44• και οδηγία 2011/51/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/EK του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, [2011] EE L 132/1.

Οδηγία 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, [2004] EE L 304/12.

Οδηγία 2005/85/EK του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, [2005] EE L 326/13.

Οδηγία 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, [2008] EE L 348/98.

Οδηγία 2011/95/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, OJ L 337, 20.12.2011, p. 9–26.

Οδηγία 2011/95/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο

καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση), [2011] EE L 337/9 (μεταφορά στο εθνικό δίκαιο (για την πλειονότητα των διατάξεων): 21 Δεκεμβρίου 2013).

Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση), [2013] EE L 180/60 (προς μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, για ορισμένες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2015, και για κάποιες άλλες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2018, με έναρξη ισχύος των άρθρων 47 και 48 από την 21η Ιουλίου 2015).

Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), [2013] EE L 180/96 (προς μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, για ορισμένες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2015, με έναρξη ισχύος των άρθρων 13 και 29 από την 21η Ιουλίου 2015).

Συνήγορος του πολίτη, (2017). Διαθέσιμο στη δ/νση: https://www.synigoros.gr/resources/docs/greek_ombudsman_migrants_refugees_2017_en.pdf.

Σχέσεις δημοσίων υπαλλήλων & πολιτών: Οδηγός ορθής διοικητικής συμπεριφοράς, (Αθήνα, 2012). Διαθέσιμο στη δ/νση: https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2019/09/20120405_sxeseis_DY_politwn_odhgos.pdf.

Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας (2020). Σε διαβούλευση το νομοσχέδιο για την περαιτέρω επιτάχυνση των διαδικασιών ασύλου. Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.enomothesia.gr/law-news/se-diavoyleysi-to-nomoschedio-gia-tin-peraitero-epitachynsi-tondiadikasion-asyloy-ti-perilamvanei.html>.

A.I.D.A, (2019) «Country Report: Greece». Διαθέσιμο στη δ/νση: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/07/report-download_aida_gr_2019update.pdf.

A.I.D.A, (2020) «Country Report: Greece». Διαθέσιμο στη δ/νση: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/06/AIDA-GR_2020update.pdf.

Colson E. (2003), Forced Migration and the Anthropological Response, Journal of Refugee Studies Vol.16, No.1.

Dimitriadi, A. (2020). Refugees at the gate of Europe. ELIAMEP. Policy Brief, (112). Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/04/Policy-brief-Angeliki-Dimitriadi-final-1.pdf>.

EASO, (2014) «Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης».

EASO, (2016) «Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια». Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9a3edb48-4d06-41dd-a16e-5438b2916e1b/language-el/format-PDF/source-76971699>

EASO, (2020) «EASO operations in Greece to expand significantly’ 28 January 2020». Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://bit.ly/3cMwXu5>.

EASO, (2020) «2020 operational & technical assistance plan agreed by EASO and Greece». Διαθέσιμο στη δ/νση: https://easo.europa.eu/sites/default/files/EL_OP_2020_final.pdf.

ECRE, Information Note on the Asylum Procedures Directive, Δεκέμβριος 2014, σελίδα 16.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2018). Fundamental rights report 2018. Publications office of the European Union.

EUAA - European Union Agency for Asylum. (2022). Member States Operations. Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://euaa.europa.eu/operations/member-states-operations>.

European Commission, Migration: Relocation of unaccompanied children from Greece to Portugal and Finland, 8.7.2020.

European Commission, (2016) «Διαχείριση της προσφυγικής κρίσης: Έκθεσης της Επιτροπής για την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ – Τουρκίας». Διαθέσιμο στη δ/νση http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2181_el.htm

European Parliament, (2018) «EU asylum, borders and external cooperation on migration, Recent developments», ISBN 978-92-846-2964-0.

United Nations Human Rights (1948), «Universal Declaration of Human Rights». Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>.

UNHCR (2005), «The provision of protection to asylum-seekers in destination countries», by Mary-Anne Kate, Working Paper No 114.

UNHCR, G. C. (2020). GuidanceNote on Reporting Refugee and Migrant Missing Children in Greece.